

Fragmenta in epistulam ad Romanos

Ro+m 5,13[®]14 Προειπών ὅτι ἐπὶ τῇ ἀμαρτίᾳ τοῦ Ἀδάμ καὶ ἐπὶ τῇ ἀποφάσει τοῦ θανάτου καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἡμαρτον, πιστοῦται ὅτι ἡμαρτον ἐκ τοῦ ἐπάγειν· ἄχρι γὰρ νόμου ἀμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ. μὴ γὰρ νομίσητε, φησὶν, ὅτι οὐκ ἦν ἀμαρτία ἔως τοῦ νόμου τοῦ Μωϋσαϊκοῦ, οὐδὲ ἐνελογεῖτο ἀμαρτία ἀνθρώποις· ἦν γὰρ καὶ ἐνελογεῖτο, ἐπεὶ καὶ νόμος ἦν. ποῖον οὖν νόμον ἐμφαίνει; τὸν φυσικὸν καθ' ὃν κινούμεθα διακρίνοντας τὰ βελτίονα καὶ τὰ χείρονα, περὶ οὗ νόμου ἤδη ἔφησεν· ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσι νόμος. οὕτως ἦν ἄρα καὶ πρὸ τοῦ Μωϋσαϊκοῦ νόμου ὁ τῆς φύσεως νόμος. ἀλλ' ὡς ὄντων, φησὶν, ἀμαρτημάτων καὶ ἐμπολιτευομένων, ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι τῆς θέσεως τοῦ νόμου καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἀμαρτήσαντας, μηδὲ παραβεβηκότας ἐντολὴν θεοῦ κατὰ τὸν Ἀδάμ, ἀλλὰ νόμον φύσεως παραχαράζοντας. τὸ δὲ ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος, τοῦτ' ἔστι τύπος τοῦ Χριστοῦ ὁ Ἀδάμ, οὐ κατὰ τὴν ἀμαρτίαν ἢ τὴν δικαιοσύνην—κατὰ γὰρ ταῦτα ἐναντίως ἔσχον—, ἀλλὰ κατὰ τὸ προῆρχθαι· ὥσπερ γὰρ ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ διεδόθη εἰς πάντας ὁ θάνατος, οὕτως ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ διεδόθη εἰς πάντας ἡ ζωὴ. ἔστι δὲ τύπος καὶ καθ' ἕτερον λόγον· ὥσπερ γὰρ ὁ Ἀδάμ κεφαλὴ ἦν τῆς Εὐσας καθ' ὃ ἀνὴρ, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας καθ' ὃ νυμφίος αὐτῆς ἀνηγόρευται, ὡς καὶ ὁ ἀπόστολος φησιν· ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ τὴν ἐκκλησίαν. Rom 5,15 Τοῦτο δοκεῖ ἐναντίως ἔχειν τῷ προκειμένῳ τῷ εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διήλθεν· εἰπὼν γὰρ ἀνωτέρω περὶ πάντων, νῦν περὶ πολλῶν λέγει. ἀλλὰ χρῆ εἰδέναι ὅτι διήλθε μὲν 84 εἰς πάντας ὁ θάνατος, ἐπειδὴ καὶ πάντες ἡμάρτομεν, ἀλλὰ διήλθε πάντας μὲν διερευνῶν καὶ πειράζων, κατέχων δὲ οὐ τοὺς ἀπλῶς ἀμαρτάνοντας, ἀλλὰ τοὺς ἐμπαράμενοντας ταῖς ἑαυτῶν ἀμαρτίαις, ὅπερ καὶ διὰ τῶν ἐξῆς δηλοῖ λέγων ὅτι ἀμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, δι' ὧν ἐμφαίνει τὸ ἀμετάθετον τῆς κακίας αὐτῶν. ὥστε διήλθε μὲν εἰς πάντας ὁ θάνατος διερευνῶν, ὁρῶν αὐτοὺς ἀμαρτάνοντας, ἐθανάτωσε δὲ οὐ πάντας. ἔνιοι μὲν οὖν διαφορὰν θανάτου ὡήθησαν διὰ τούτων δηλοῦσθαι, καὶ διὰ μὲν τοῦ πάντες σωματικὸν ἐμφαίνεσθαι τὸν θάνατον, διὰ δὲ τοῦ πολλοὶ τυχικόν. ἀλλ' οὐδὲν τούτων νῦν ἡ ἀκολουθία τοῦ λόγου δείκνυσιν· οὐδὲ γὰρ διαστολὴ τις ἐν αὐτῷ ἐστίν, ἀλλ' ὡς περὶ ἐνὸς οἰκουμενικοῦ πράγματος διέξεισιν. φιλοτιμεῖται μέντοι δεῖξαι, ὅτι εἰ καὶ τὸ παράπτωμα τοῦ Ἀδάμ κατεσκεύασεν ὁ πονηρός, ἀρχὴν ἑαυτῷ τῆς κατ' ἀνθρώπων βασιλείας πραγματευόμενος, ἀλλὰ μείζον χάρισμα ἐπιδημήσας ὁ κύριος ἔχαρίσατο. Rom 5,16–17 Ἀντὶ τοῦ πρὸς ἐν ἀμάρτημα τοῦ Ἀδάμ ἡ δωρεὰ· μεγάλη γὰρ ἦν καὶ πολλὴ καὶ τὰ πάντων ἀμαρτήματα τῇ φιλάνθρωπῳ ὑπερβαίνουσα, ὅπερ διδάσκων ἐπάγει· τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἐνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. βούλεται γὰρ εἰπεῖν ὅτι τὸ μὲν Ἀδάμ ἀμάρτημα ἐν ἦν, ἀλλ' ὅμως ἐν ὃν ἐξ ἐνὸς ἀμαρτήματος κατέκρινε τοὺς πολλοὺς διὰ τὸ μιμησασθαι τὸν Ἀδάμ, τὸ δὲ χάρισμα τοῦ κυρίου οὐ πρὸς τὸ ἐν ἀμάρτημα ἐμετρήθη, ἀλλὰ πρὸς τὰ πάντων πολλὰ ὄντα. ὥστε ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων ἀπαλλάξαν ἡγάγεν εἰς δικαίωμα· ἐν γὰρ τούτῳ ἐστὶ τῆς χάριτος τὸ περίσσευμα, ὅτι οὐ μόνον τῶν παραπτωμάτων ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ καὶ εἰς δικαιοσύνην ἐχειραγώγησεν. Rom 5,18–19 Ἐξετάσας καὶ διαγυμνάσας τὴν τε διὰ τοῦ Ἀδάμ προστριβεῖσαν ἀνθρώποις ζημίαν καὶ τὴν παρὰ τοῦ κυρίου δωρηθεῖσαν εὐεργεσίαν, ἐπάγει λοιπὸν ἀποφατικώτερον διδάσκων, ὡς τοῦ μὲν Ἀδάμ κατέκρινε καὶ ἐθανάτωσεν ἀνθρώπους τὸ παράπτωμα,

τοῦ δὲ κυρίου ἐζωοποίησε τὸ δικαίωμα. τί δὲ τοῦ Ἀδάμ τὸ παράπτωμα; ἡ παρακοή. τί δὲ τοῦ κυρίου τὸ δικαίωμα; ἡ ὑπακοή ἦν ὑπήκουσε τῷ πατρὶ κατὰ τὸ ἐνανθρωπήσαι καὶ παθεῖν ὑπὲρ ἀνθρώπων, καθὼς ἐν ἑτέροις ὁ ἀπόστολός φησι· σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. ὥστε ἡ ὑπακοή καθεῖλε τὴν παρακοήν καὶ τῷ βελτίστῳ τὸ χερίστον κατηγωνίσαστο. 85 Rom 5,-21 Εἰπὼν ἵνα πλεονάσῃ, ἔδειξεν ὅτι καὶ πρὸ νόμου ἦν παραπτώματα καὶ ἦδυσαν πταίνοντες ἄνθρωποι. οὐ μὴν πάντα ἃ ἔπταιον, ἐπεγίνωσκον ὡς πταίσματα, ἀλλ' ὁ νόμος δοθεὶς ἀπεγύμνωσε καὶ ἔδειξε πλείονα ὄντα ἢ ἃ ἐνόμιζον. ἀκριβῶς δὲ εἶπε τὸ παρεισῆλθεν· μεταξὺ γὰρ τῆς τοῦ Ἀδάμ παρακοῆς καὶ τῆς τοῦ σωτῆρος ἐπιδημίας πάροδον εἰς τὸν βίον ἔλαβεν ὁ νόμος. οὐ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις. ποῦ οὖν ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία; ὅπου ὁ νόμος. εἰ δὲ παρὰ Ἰουδαίους ὁ νόμος, ἐκεῖ καὶ ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις· ἐκεῖθεν γὰρ εὐαγγελιστὰι καὶ ἀπόστολοι καὶ τὸ τῆς σωτηρίας κεφάλαιον, ὁ Χριστός.

Rom 6,1-4 Τί οὖν ἐροῦμεν; φησὶν, ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; μὴ γένοιτο. ἀσφαλῶς ἐπήγαγε τὸ μὴ γένοιτο· οὐ γὰρ οἱ κακοτέχνως ἁμαρτάνοντες ἀφέσεως ἄξιοι, ἀλλ' οἱ διὰ ῥαθυμίαν καὶ ἀπροσεξίαν τὰς παρὰ τοῦ διαβόλου μεθοδείας δεχόμενοι, οὗτοι ἐλεεῖσθαι δίκαιοι παρὰ τοῦ θεοῦ. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ; ἐπειδὴ βαπτιζόμενοι ὁμολογοῦμεν ἀποτεθνηκέναι τῷ κόσμῳ καὶ ἀποτάττεσθαι τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ τῷ διαβόλῳ. Rom 6,5 Ἀκριβῶς τὸ σύμφυτοι τέθεικεν· τῶν γὰρ συμπεφυτευμένων πρέμνων εἰς ταῦτ' ἐνοῦται πολλάκις ἡ φύσις διὰ τῆς κολλήσεως. οὕτως οὖν καὶ οἱ γνησίως βαπτισθέντες εἰς τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ ἐνοῦνται αὐτῷ διὰ τῆς πίστεως. Rom 6,9-11 Εἰ μὲν ἦν δυνατόν, φησί, τὸν Χριστὸν καὶ δις καὶ τρίς ἀποθανεῖν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτανόντων, ἴσως ἀκίνδυνον ἦν ἐπὶ τὴν παλαιὰν τῶν ἁμαρτημάτων πάλιν δρομήσαι συνήθειαν, ὁμοίαν ἔχουσαν ἀεὶ καὶ τῆς φιλανθρωπίας ἐλπίδα. εἰ δὲ ἅπαξ ἀποθανὼν οὐκέτι ἀποθνήσκει, οὕτως καὶ ἡμεῖς συνταφέντες αὐτῷ καὶ συνεγερθέντες οὐκέτι ταῖς ἁμαρτίαις ἀποθνήσκομεν· οὐ γὰρ ἔστι δεύτερον βάπτισμα, οὐδὲ δεύτερος Χριστοῦ θάνατος. δι' ὃ ἀσφαλέστερον δεῖ βιοῦν. ὃ γὰρ ἀπέθανεν, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ, τοῦτ' ἔστιν 86 ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρωπίνων· ὃ δὲ ζῆ, τῷ θεῷ ζῆ, τοῦτ' ἔστιν εἰς ἀεὶ ζῆ, ἅτε δὴ θεὸς ὢν. οὕτως οὖν καὶ ὑμεῖς ταῖς ἁμαρτίαις νεκρώθητε, τῷ δὲ θεῷ ζήσατε, δι' ὃν ζῆτε. Rom 6,12-14 Μὴ παριστάνετε, φησί, τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀντὶ τοῦ μὴ ὑμεῖς καθ' ἑαυτῶν δίδοτε ὅπλα τῷ πονηρῷ καὶ ἰσχὺν ἁμαρτάνοντες. ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γὰρ ἔστε ὑπὸ νόμον ἀλλ' ὑπὸ χάριν. ποῖα ἁμαρτία οὐ κυριεύσει; ἡ πρὸ τοῦ βαπτίσματος, ἦν περ ἀφίησιν ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ. τοῦτο δὲ ὁ νόμος ποιεῖν οὐκ ἠδύνατο. οὐκ ἔστε ὑπὸ νόμον τὸν μὴ δυνάμενον ῥύσασθαι, ἀλλὰ μᾶλλον τιμωρούμενον. Rom 6,19 Ἦδυνάμην, φησί, τελειότερόν τι καὶ μείζον εἰπεῖν καὶ εὐεργεσίας υπερβαλλούσης ἄξιον, λέγω δὲ ὑμῖν τοσοῦτον ὅσον χωρεῖτε ἀσθενεῖς ὄντες τῇ σαρκί. Rom 6,23 Ὁψωνοῦνται οἱ ἁμαρτάνοντες ὑπὸ τοῦ διαβόλου τοῦτον τὸν τρόπον· πιπράσκοντες σωφροσύνην καὶ ὠνούμενοι ἀκολασίαν, πωλοῦντες χρηστότητα καὶ ἀντιλαμβάνοντες ὠμότητα. οἱ οὖν τοιοῦτοι ἴδιον κτῆμα ὥσπερ τῆς ἁμαρτίας γενόμενοι, θανάτῳ ἑαυτοὺς ὑπάγουσιν· τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος. ἡ τάχα τοῦτο λέγει ὅτι τὰ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ὀψωνούμενα θανάτου παρεκτικά.

Rom 7,1-3 Ἐκ τούτου κατασκευάζει, ὅτι ἰσχύοντος μὲν τοῦ νόμου πρὸ Χριστοῦ οὐκ ἦν ἐξὸν ἑτέρῳ συναφθῆναι, τοῦτ' ἔστι τῇ χάριτι, παυσάμενου δὲ τοῦ νόμου καὶ τρόπον τινὰ ἀποθανόντος ἔξεστι λοιπὸν συνάπτεσθαι τὴν ἐκκλησίαν τῷ

οὐρανίῳ νυμφίῳ. καὶ γὰρ τὸν νόμον καὶ τὸν Χριστὸν ἐν χώρᾳ ἀνδρὸς τίθησιν· τὸν μὲν τῆς ἐκκλησίας, ἐπειδὴ ὡσπερ ἀρχὴ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ, οὕτως ὁ Χριστὸς τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὁ νόμος ποτὲ τῆς συναγωγῆς. ὁ νόμος, φησί, κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῆ. τίς ζῆ; ὁ νόμος. ὡσπερ δὲ περὶ ἀνδρὸς καὶ συνοίκου αὐτῷ διαλέγεται περὶ αὐτοῦ. Rom 7,5 Ὅτε γάρ, φησίν, ἡμεν ἐν τῇ σαρκί, ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ νόμῳ· οἱ γὰρ ἐν νόμῳ ἐχαρίζοντο τῇ σαρκί. ἀκριβῶς δὲ εἶπε τὰ διὰ τοῦ 87 νόμου, οὐ τὰ ἀπὸ τοῦ νόμου· οὐ γὰρ τὸ ἀμαρτάνειν παρέσχεν ὁ νόμος, ὅς γε προσέταξε μὴ ἀμαρτάνειν. εἶπεν οὖν διὰ τοῦ νόμου, ἐπειδὴ συγχωρῶν τρυφᾶν ἐδίδου τοῖς πάθεσι πρόφασιν, ὥστε οὐχ ὃ ἠθελε κατεσκευάζεν ὁ νόμος, ἀλλ' ὃ μὴ ἠθελεν. Rom 7,7 Ἀλλὰ τὴν ἀμαρτίαν, φησίν, οὐκ ἔγνων εἰ μὴ διὰ νόμου. οὐκ εἶπεν «ἀλλὰ τὴν ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησα εἰ μὴ διὰ νόμου», ἀλλ' οὐκ ἔγνων, ὥστε οὐ τοῦ ποιεῖν ἀλλὰ τοῦ διαγινώσκειν τὴν ἀμαρτίαν ὁ νόμος αἴτιος. παιδευτικὸς οὖν ὁ νόμος, μὴ συγχωρῶν διὰ τῆς ἀγνοίας εἰς τὴν τῶν ἀλόγων ἐκπίπτειν φύσιν. ἐκεῖνο μέντοι ζητητέον, πῶς ἐνταῦθα εἰπὼν τὴν ἀμαρτίαν οὐκ ἤδειν εἰ μὴ διὰ τοῦ νόμου, ἐν ἑτέροις δείκνυσιν ὅτι ἔχομεν ἐν ἑαυτοῖς τὸ διακριτικόν, ἐν οἷς φησιν· ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῆ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσι νόμος. διὰ τούτων παρίστησιν, ὅτι καὶ ἄνευ νόμου ἐνήν συνορᾶν τὰ δέοντα. λογιστέον δέ, ὅτι εἰ καὶ ἐνήν, ἀλλ' οὐ πάντα. οὕτω γε καὶ νῦν ἔτι ἕνια παρ' ἄλλοις ἔθνεσιν ὡς καλὰ καὶ ἔννομα πολιτεύεται, παρ' ἄλλοις δὲ ὡς ἄνομα καὶ κακῶς ἔχοντα ἐκβάλλεται. διὸ δὴ ἀναγκαῖα τοῦ νόμου ἡ δόσις, διορίζουσα ἡμῖν τὰ τε πρακτέα καὶ τὰ μὴ, καὶ διαρθροῦσα ἡμῖν καὶ φωτίζουσα τοῦ δικαίου τὴν πολιτείαν. Rom 7,8 Ἀμαρτίαν ἔοικε λέγειν τὸν διάβολον. ὡσπερ τὸν σωτήρα ζωὴν ἢ γραφὴ καλεῖ καὶ δικαιοσύνην τῷ ζωῆς καὶ δικαιοσύνης αἴτιον αὐτὸν εἶναι, οὕτω καὶ τὴν ἐναντίαν δύναμιν ἐκ τῆς οἰκείας ἐνεργείας ποτὲ μὲν ἀμαρτίαν, ποτὲ δὲ ψεῦδος, ποτὲ δὲ θάνατον καλεῖ, οὕτω δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς εἰπὼν· ἡ ἀμαρτία ἀνέζησεν, τὸν διάβολον ἀμαρτίαν ὀνομάζει. ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα ἡ ἀμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς. πῶς 88 οὖν ἀφορμὴν διὰ τῆς ἐντολῆς ἔλαβεν ὁ διάβολος; ὅτι τὰ παραγγέλματα τοῦ νόμου ὡσπερ ὕλην τινὰ τῆς ἑαυτοῦ τέχνης ποιησάμενος, εἰς τὸ ἐναντίον ταῖς ἐντολαῖς περιέτρεπε τὸν ἄνθρωπον. δῆλον δὲ ὅτι δι' ἑαυτοῦ ὁ ἀπόστολος τὸν κοινὸν ἄνθρωπον δηλοῖ. Rom 7,9–11 Ἐλθούσης δέ, φησί, τῆς ἐντολῆς ἡ ἀμαρτία ἀνέζησεν, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον. εἰ ἀνέζησεν, δῆλον ὅτι ἔζη ποτὲ καὶ ἀποθανοῦσα ἀνέζησεν. πότε οὖν ἔζη; ὅτε εἰληφότα τὸν Ἀδὰμ ἐντολήν καὶ εἰδότα τὴν παράβασιν ὀλέθριον ἠπάτησε καὶ κατηγωνίσαστο ὁ διάβολος. ὡσαύτως δὲ ὅτε καὶ τὸν Κάϊν–καὶ γὰρ αὐτὸς ἐν γνώσει ἤμαρτεν, παραγγελθεὶς μὴ φονεύειν τὸν ἀδελφόν–διὰ τοῦ ἡμαρτες; ἡσύχασον. μὴ οὔσης οὖν μεταξὺ μήτε ἐντολῆς μήτε νόμου, ἐνεκροῦτο ἡ ἀμαρτία τῇ τῶν ἀμαρτανόντων ἀγνωσίᾳ· τὰ γὰρ πλεῖστα ἠγνόουν παῖοντες, ὥστε οὐδὲ ὑπὸ τοῦ συνειδότος κατεκρίνοντο. τί οὖν ἐκ τούτων; ἔλυσιτέλει μὴ δοῦναι τὸν νόμον; ἀλλ' ἐζημιοῦντο οἱ μέλλοντες κατορθοῦν. ἄτοπον δὲ διὰ τοὺς ῥαθύμους καὶ φιληδόνους ἀνελεῖν τῶν σπουδαίων καὶ ἐναρέτων τὴν τῆς σωτηρίας ὑπόθεσιν. Rom 7,13 Ἐλεγχος, φησί, τῆς τοῦ διαβόλου πονηρίας ὁ νόμος· ἀγαθὸν δὲ τὸν νόμον εἶπεν. φαίνεται οὖν ὁ πονηρὸς δεινὸς ὢν πονηρὸς, ὅταν διὰ τοῦ δοθέντος ἀγαθοῦ θάνατον τοῖς λαβοῦσι τὸν ἀγαθὸν νόμον προὔξενησεν. ἀμαρτωλός, φησίν, ἡ ἀμαρτία. φανερώτατα νῦν ἔδειξεν ὅτι ἀμαρτίαν τὸν διάβολον ἔλεγεν, καὶ ἀμαρτωλὸν αὐτὸν νῦν ὠνόμασεν· ἀμαρτωλός γάρ ἐστιν ὁ ἀμαρτιῶν ποιητικὸς. Rom 7,14 Εἰκότως λέγεται πνευματικὸς ὁ νόμος· φυλαχθέντα γὰρ τὰ ἐν αὐτῷ παραγγέλματα πνευματικὸν ἐποίει τὸν ἄνθρωπον, ἢ καὶ ὅτι, φησί, κατ' ἐνέργειαν πνεύματος ἁγίου νενομοθέτηται, ὥστε τοὺς ὑπακούοντας αὐτῷ δύνασθαι εἶναι πνεύματος ἁγίου ἐπιδεκτικούς, κεκαθαρμένους τῇ τοῦ νόμου παιδαγωγίᾳ. πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν· οὐχ ὑπὸ ἑτέρου τινὸς πεπραμένος, ἀλλ'

αὐτὸς ὑφ' αὐτοῦ κατολιγορῶν τῶν παρηγγελμένων. 89 Rom 7,15 Οὐχ ὅτι τὴν ἁμαρτίαν ὅτι ἁμαρτία ἐστὶν ἀγνοῶν, φησὶν, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ πῶς αὐτὴν ποιῶ καὶ πῶς ὑποκλέπτομαι οὐκ αἰσθάνομαι, οἷον πολλάκις κρίνας κρατῆσαι θυμοῦ ἠττήθην ἑμαυτοῦ. χρὴ μέντοι εἰδέναι ὅτι οὐχ ἑαυτοῦ κατηγορεῖ, ἀλλὰ τὸ κοινὸν τῶν ἀνθρώπων ἐν ἑαυτῷ ὑπογράφει, τὸ φορτικὸν ἐφ' ἑτέρου τάξαι παραιτούμενος· δείκνυσι γὰρ ὅτι ὀρεγόμεθα μὲν τῆς ἀρετῆς, ἠττώμεθα δὲ τῆς ἡδονῆς ὅσοι ὑπὸ νόμον ἐσμέν, οὐ μὴ ὅσοι ὑπὸ χάριν, οἳ καὶ ἔξω ἁμαρτίας διὰ τὴν χάριν γεγόναμεν. Rom 7,21 Τῷ εὐρίσκω τὸν νόμον λείπει τὸ δυσκατόρθωτον· φησὶ γὰρ ὅτι ἐξ ὧν καὶ βουλόμενός τι ποιῆσαι καλὸν οὐ δύναμαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸ χεῖρον παρατρέπομαι. εὐρίσκω τὸν νόμον δυσκατόρθωτόν μοι θέλοντι ποιεῖν τὸ καλόν· παράκειται γὰρ μοι τὰ ἐτοιμότερα τὰ κακὰ πρὸς τὸ ποιεῖν αὐτά. διὰ δὲ τοῦ παράκειται δείκνυσιν ὡς οὐκ ἐργῶδές ἐστι μετιέναι τὴν κακίαν. Rom 7,22–23 Τὸν κοινὸν καὶ ἐν τούτοις ἄνθρωπον διαγράφει· τοῦ γὰρ κοινοῦ ἀνθρώπου τὸ συνορᾶν μὲν τῷ νῷ τὰ δέοντα, μὴ πάντως δὲ κατορθοῦν, τοῦ δὲ εἰς Χριστὸν πεπιστευκότος τὸ σὺν τῷ νῷ κατορθοῦν διὰ τῆς τοῦ πνεύματος ἐπικουρίας· διὸ καὶ πνευματικὸς ὁ τοιοῦτος καλεῖται. δείκνυσι δὲ ὅτι ὡςπερ ἀντινομοθετεῖ τῇ τοῦ θεοῦ νομοθεσίᾳ ὁ διάβολος· οἷς γὰρ προσέταξεν ὁ θεὸς τάναντία ποιεῖν, πείθει τοὺς ἀνθρώπους. πεφυλαγμένως δὲ πάνυ ἐν τοῖς μέλεσιν εἶναι φησὶ τὸν τῆς ἁμαρτίας νόμον, δεικνύς ὡς οὐκ ἀρέσκειται τοῖς τοῦ σώματος πάθεσιν ἢ ψυχῇ, εἰ καὶ συγκαθέλκεται πολλάκις αὐτῷ. 90 Rom 7,24 Ἐπισημαντέον ὡς οὐχ ἀπλῶς ἐκ τοῦ σώματος τούτου, ἀλλ' ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ σώματος· οὐ γὰρ τοῦ σώματος εὐχεται ῥυσθῆναι, ἀλλὰ τοῦ κατέχοντος τὸ σῶμα θανάτου διὰ τῆς ἁμαρτίας.

Rom 7,25–8,1 Παραμένει ἐλέγχων τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἐκπολέμωσιν, οὐκ εἰρηνεύοντος πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος. ταῦτα δὲ διελέγχει, ἵνα τῆς τοῦ σωτῆρος ἐπιδημίας ἐπιδείξῃ τὰ κατορθώματα καὶ τὴν γενομένην ἔνωσησιν τε καὶ εἰρήνην ψυχῆς καὶ σώματος διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας. συνήγαγεν οὖν ὁ ἐβούλετο, καὶ ἦλθεν ἐφ' ὃ κατεσκεύαζεν, εἰπὼν· οὐδὲν ἄρα κατάκριμα νῦν τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ἀποδείξας γὰρ ὅτι οἱ ὑπὸ νόμον ὄντες, ἅτε δὴ κατὰ σάρκα ζῶντες, ὑπὸ ἁμαρτίαν εἰσὶ καὶ κατάκριμα, ἐπήγαγεν ὅτι οἱ ὑπὸ Χριστὸν ὄντες οὐκ εἰσὶν ὑπὸ κατάκριμα, ἐπειδὴ μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν. Rom 8,2 Νόμον τοῦ πνεύματος εἶπεν ἀντιδιαστέλλων πρὸς τὸν νόμον τοῦ γράμματος, ἀντὶ τοῦ ἢ παρὰ τοῦ Χριστοῦ χάρις ἢ ζωοποιός. Rom 8,3–4 Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκός. οὐχ ὁ νόμος, φησὶν, ἀδύνατα προσέτασεν, ἀλλ' ἡ σὰρξ οὐκ 91 ἠδύνατο πληροῦν τὴν τοῦ νόμου πολιτείαν διὰ τὸν ἐμποδίζοντα πονηρόν, ὃν διὰ τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς κατέκρινε Χριστός. ὁ θεός, φησὶ, τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας. ὅταν μὲν ἀποβλέψῃ πρὸς τὴν τοῦ κυρίου σάρκα ὁ ἀπόστολος, ἀληθῶς οὕσαν σάρκα, ἐξ ὧν καὶ ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη καὶ ἐπολιτεύσατο τῷ βίῳ, φανερώς τὴν σάρκα προσαγορεύει, ὡς καὶ ἐνταῦθα ἐπάγει· κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, καὶ πρὸς Τιμόθεον γράφων· θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί. ὅταν δὲ ἀποβλέψῃ πρὸς τὸ τῆς σαρκὸς ἀναμάρτητον καὶ καθαρὸν καὶ ὄσιον, ὁμοίωμα αὐτὸ σαρκὸς ὀνομάζει, οὐχ ὅτι κατὰ τὴν φύσιν διήλλαττεν, ἀλλ' ὅτι ὅμοιον ἦν τῆς σαρκικῆς ἁμαρτίας. ἔπεμψεν οὖν, φησὶν, ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ οὐκ ἐν ὁμοιώματι ἀγγέλου ἢ τινος τοιαύτης δυνάμεως, ἀλλ' ἐν ὁμοιώματι σαρκός, ἵνα σαρκὸς ἠττηθείσης ἐπὶ τοῦ Ἀδάμ, σὰρξ καταγωνίσηται τὸν πονηρὸν ἐπὶ τοῦ κυρίου. ἀπεστάλη δέ, φησὶν, ὁ κύριος διὰ τὴν ἐπικρατήσασαν τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτίαν· τοῦτο γὰρ τὸ περὶ ἁμαρτίας ἀντὶ τοῦ διὰ τὴν ἁμαρτίαν, παρέλκει δὲ τὸ καί. ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ, φησὶν, ἐν ἡμῖν, οἷον ἐβούλετο μὲν πληρῶσαι

δικαίωμα ὁ νόμος, ἡσθένει δὲ διὰ τὸ συγχωρῆσαι αὐτὸν αὐτοῖς τρυφᾶν. τί οὖν συνεχώρει; ὅτι οὐκ ἂν παρεδέχθη, εἰ μὴ συνκατέβαινε αὐτῶν τῇ ἀσθενείᾳ. τί οὖν ὠφέλησε συγκαταβάς, εἰ μὴ ἐδικαίωσεν; ὅτι τὸν νοῦν εἰς ἀναισθησίαν ἀγνοίας ἐκπεσόντα ἀνεκαλέσατο. τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, φησὶν, ἀντὶ τοῦ κατὰ τὸν νόμον· εἶχε γὰρ ὁ νόμος παρατηρήσεις σαρκικὰς, σαρκικὸν δὲ ἦν καὶ τὸ συγχωρῆσαι τρυφᾶν. Rom 8,9 Ὑμεῖς δέ, φησὶν, οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ ἀλλ' ἐν πνεύματι, ἀντὶ τοῦ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις, ἀλλ' ἐν πνεύματι ζῆτε. εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. διεγείρων αὐτοὺς εἰς τὸ ἐγρηγορέναι τὸν νοῦν καὶ μὴ ὑπτιοῦσθαι ὡς κατωρθωκότας κατὰ δισταγμὸν ἐξήνεγκε τὸν λόγον εἰπών· εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν· τὸ γὰρ ὄφρυῶσαι αὐτοὺς καὶ φυσιῶσαι ὡς ἤδη ἔχοντας πνεῦμα θεοῦ ἐπιβλαβὲς ἦν καὶ τὴν σπουδὴν διακόψαι ἱκανόν. 92 Rom 8,11 Προεῖπὼν πνεῦμα Χριστοῦ, νῦν πάλιν φησὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Χριστὸν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. ἐπαναγαγὼν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τὸν πατέρα τὸ πνεῦμα, οὐδὲν ἕτερον ἀλλ' ἢ σαφῶς διδάσκων, ὅτι ἐκ τοῦ υἱοῦ καὶ τὸ πνεῦμα οὐκ ἀλλότριον τῆς πατρικῆς θεότητός ἐστιν, καὶ οἷς μία ἡ ἐνέργεια, τούτοις πάντως καὶ ἡ οὐσία τῷ πατρὶ συναΐδιος, ἀκολούθως μέντοι ἐνοικήσαντος πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς ἀμαρτίας νεκρωθείσης, ἔπεσθαι τοῖς ἀγωνιζομένοις τὰ ἔπαθλά φησιν, ὧν πρῶτον καὶ μέγιστον ἦν ἡ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις. Rom 8,15 Τὸν νόμον πνεῦμα δουλείας εἶπε καὶ δούλους τοὺς ὑπὸ τὸν νόμον· τὸ γὰρ ἐπιτάττεσθαι ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῆς ἐπιταγῆς ἀμελήσαντας τιμωρίαν ἀπειληθεῖσαν φοβεῖσθαι δουλείας σημεῖόν ἐστιν, τὸ δὲ ἐπιτραπῆναι πατέρα τὸν θεὸν ἀποκαλεῖν διὰ τὴν τοῦ βίου καθαρότητα υἰοθεσίας ἐλπίδας ἐπαγγέλλεται. εἶτε δὲ δουλείας ἐδόθη πνεῦμα εἴτε υἰοθεσίας, τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐπ' ἀμφοτέρων ἐστὶ κατὰ τὸ συμφέρον καὶ ἀρμόζον εἰς ἐκάτερον τὸν λαὸν ἐνεργῆσαν κατὰ τὴν ἀμφοτέρων ἀξίαν. Rom 8,16 Ἔδειξε διὰ τούτου ὅτι καὶ τὴν ψυχὴν πνεῦμα λέγει, ὅταν ἡ πνευματικὴ, καὶ τὸ χάρισμα τοῦ πνεύματος πνεῦμα. τοῦτο οὖν ἐστὶν ὃ φησιν ἀλλαχοῦ· τὸ γὰρ τί προσευξώμεθα οὐκ οἶδαμεν, αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. καὶ τοῦτο δὲ δεῖται ἐρμηνείας· ἔστι δὲ τοιοῦτον χάρισμα προσευχῆς, ἢ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων. ἐπειδὴ πολλάκις καὶ τὰ μὴ συμφέροντα αἰτοῦμεν, διὰ τοῦτο ἀνιστάμενός τις ἐπὶ τῶν ἀποστόλων, ὃ τὸ χάρισμα τῆς προσευχῆς ἔχων ἐπὶ τοῦ λαοῦ τὰ συμφέροντα τὸν θεὸν ἤτει, στεναγμοῖς ἀλαλήτοις χρώμενος, ἵνα πρὸς εὐλάβειαν καὶ φόβον πάντας ἐλκύσῃ. καὶ τοῦτο ἐστὶν ὃ φησιν ἀλλαχοῦ· ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, προσευχὴν ἔχει. οὐκοῦν καὶ τοῦ ψάλλειν χάρισμα ἦν καὶ τοῦ προσεύχεσθαι χάρισμα ἦν. συμμαρτυρεῖ δὲ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ἐπειδὴ ὑπὲρ ὅλου τοῦ λαοῦ πνεύματι προσηύχετο ὃ ἔχων τὸ χάρισμα, προσευχόμενος δὲ τὸ Πάτερ ἡμῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἔλεγεν. διὰ τοῦτο, φησὶ, συμμαρτυρεῖ τὸ 93 πνεῦμα τῆς προσευχῆς τῷ πνεύματι ἡμῶν ὃ ἔχομεν διὰ τοῦ βαπτίσματος, ὅτι ἐσμέν τέκνα θεοῦ· κράζει γὰρ τὸ πνεῦμα τοῦτ' ἔστι τὸ χάρισμα τὸ τῆς προσευχῆς Ἀββᾶ ὁ πατήρ. Rom 8,17-18 Εἴπερ συμπάσχομεν, φησὶν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. τὸ συμπάσχειν οὐ τὸ συναλγεῖν καὶ συνάχθεσθαι τῷ πεπονθότι δηλοῖ κατὰ τὸν τῆς συνηθείας λόγον· οὐδὲ γὰρ ἔπασché τι παρὰ γνώμην ὁ Χριστός, οὐδὲ ἡσθένει βουληθεὶς ἀμύνασθαι τοὺς λυπήσαντας, τί οὖν ἐστὶ τὸ συμπάσχειν Χριστῷ; τὸ τὰ αὐτὰ πάθη αἰρεῖσθαι ὑπομένειν ἄπερ ὁ Χριστὸς τὴν ἀλήθειαν πρεσβεύων πάσχειν ὑπὸ Ἰουδαίων ἠγέσχετο. ἐὰν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διωκόμενοι καρτερῶμεν, ἀτιμαζόμενοι μὴ δυσφορῶμεν, ἐὰν πρὸς θάνατον ἐτοιμῶς ἔχωμεν ὑπὲρ εὐσεβείας ὡς αὐτῷ συμπαθόντες, καὶ συνδοξασθῶμεθα ἐν τῷ γενέσθαι τέκνα θεοῦ καὶ συγκληρονόμοι Χριστοῦ. καὶ ἐπειδὴ εἶπεν τὸ συμπάσχειν Χριστῷ αἴτιον ἡμῖν γίνεσθαι τοῦ συνδοξασθῆναι αὐτῷ, καὶ ἐδόκει τὸ τοιοῦτον καμάτων εἶναι μισθὸς καὶ οὐ κατὰ χάριν δωρεά, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἢ δωρεὰ τῶν φθασάντων ἀμαρτημάτων

ἀμνηστειάν χαρίζεται. τοῦτο διορθούμενος ἐπήγαγεν ὅτι οὐ πρὸς ἀναλογίαν τῶν καμάτων μετρεῖται ἡμῖν παρὰ θεοῦ τῆς πολιτείας ὁ καρπός, ἀλλὰ πολυπλασίων καὶ ὑπερβαίνων πολλῶ τὴν ἀξίαν τῶν πεπονημένων· ὁ γὰρ θεὸς ἀγαθός τε ὢν καὶ δίκαιος, τὸ μὲν δίκαιον ἐπὶ τῶν ἀμαρτανόντων φυλάσσει τοσοῦτον ἀποδιδούς τῷ ἡμαρτηκότῳ ὅσον ἢ τῶν ἀμαρτημάτων ὑπόθεσις ἀπαιτεῖ, τὸ δὲ ἀγαθὸν ἐπὶ τῶν κατορθούντων ἐνδείκνυται, οὐ μόνον τὰ κατ' ἀξίαν αὐτοῖς διδούς, ἀλλὰ καὶ ὑπερβαίνων ταῖς δωρεαῖς τῶν πεπολιτευμένων αὐτοῖς τὴν ἀναλογίαν. Rom 8,19 Ἐν τοσαύτῃ φησὶν ἔσεσθαι ἡμᾶς τῶν ἀγαθῶν δωρεᾶ τοῦ θεοῦ, ὥστε ἡ ἐλπὶς καὶ ἡ προσδοκία τῆς κτίσεως ἐκδέχεται τῶν υἰῶν τοῦ θεοῦ τὴν ἀποκάλυψιν οἷον τὴν κεκρυμμένην αὐτῶν μακαριότητα μικρὸν ὕστερον ἀποκαλυφθησομένην. ὑπόνοιαν δὲ τοῖς πολλοῖς δίδωσι τὰ γεγραμμένα, ὡς ἔμψυχός ἐστιν ἡ ὀρωμένη κτίσις καὶ λογικὴν τινα ἔχει αἴσθησιν ὁ κόσμος. εἰ γὰρ συστενάζει καὶ συνωδίνει καὶ τὴν ἀποκάλυψιν ἀπεκδέχεται, δῆλον ὅτι, φησὶ, καὶ αἰσθάνεται καὶ λογισμῶ κινεῖται. οὐχ οὕτω δὲ ἔχει, ἀλλὰ κτίσιν νῦν λέγει οὐ τὰς ἀψύχους ὕλας ἀλλὰ τὰς ἐφεστηκυίας αὐταῖς δυνάμεις τὰς ταγεῖσας παρὰ θεοῦ διέπειν τὴν κτίσιν κατὰ τὴν τοῦ δημιουργοῦ 94 βούλησιν, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ὅτε διεμέριζεν ὁ ὕψιστος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδάμ, ἔστησεν ὄρια ἔθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων θεοῦ. οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ εὐλογεῖτε ψῦχος καὶ καῦμα καὶ πάλιν χάλαζα καὶ χιῶν καὶ τὰ ὅμοια ταῖς ἐφεστηκυίαις ἐπὶ τούτων δυνάμει λέγεσθαι νοητέον· οὐ γὰρ ἀναισθήτοις ὕλαις παρακελεύεται αἰνεῖν τὸν θεόν. ὡσπερ γὰρ πᾶσα ἡ γῆ προσκυνησάτωσάν σοι καὶ ψαλάτωσάν σοι καὶ ὡσπερ ὁ κύριος ἐβασίλευσεν, ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ, τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς ἀνθρώπους λέγει, καὶ πενθήσει οἶνος καὶ πενθήσει ἄμπελος τοὺς ἐφεστηκότας λέγει γεωργοὺς, οὕτω καὶ νῦν τὴν κτίσιν λέγει τὰς δυνάμεις τὰς ἐφεστηκυίας ταῖς ἀψύχους ὕλαις καὶ αὐτὰς κτιστὰς οὔσας, ὡσπερ στολισμὸς ἀνδρὸς καὶ γέλως ὀδόντων καὶ βῆμα ποδὸς ἀναγγελεῖ τὰ περὶ αὐτοῦ. Rom 8,-21 Τῆς ὑλώδους φύσεως δεδουλωμένης τῷ πονηρῷ καὶ ἐπιβουλεωμένης ὑπ' αὐτοῦ πολλάκις κατὰ συγχώρησιν θεοῦ, ὥστε καὶ λιμοὺς καὶ λοιμοὺς καὶ νόσους καὶ πολέμους καὶ ἄλλας φθορὰς ὑπ' αὐτοῦ κατασκευάζεσθαι· καὶ γὰρ εἰκὸς τῶν ἐνοικούντων ἀσεβῶς διαγόντων ἔχειν χώραν τὸν πονηρόν, ὡς ἰδίῳν κατεπιβαίνειν, καὶ ἐπὶ τῇ αὐτῶν κακώσει τὰ περὶ αὐτοὺς στοιχεῖα κακοῦν. ὢν γενομένων αἱ ταγεῖσαι ἐπὶ τῇ εὐταξίᾳ τῆς κτίσεως δυνάμεις στενάζουσι καὶ ὠδίνουσι καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀναμένουσιν, ᾧ καὶ ἡ κτίσις συνελευθερωθεῖσα τῆς τοῦ διαβόλου ἐξουσίας ἀπαλλαγῆσεται. τὸ οὖν ταῖς λογικαῖς δυνάμει συμβαῖνον τοῦτο τῇ ἀψύχῳ περιτέθεικεν ὕλη, ὡς καὶ νῦν φαμεν· ἡ οἰκία θορυβεῖται, ἡ πόλις ἀγανακτεῖ, ἡ χώρα ὀργίζεται, ἐκ τῶν διοικουμένων καὶ περιπολουμένων τόπων τοὺς διοικοῦντας καὶ περιπολοῦντας πολλάκις σημαίνοντες. καὶ καθ' ἕτερον δὲ λόγον ἡ κτίσις ἐκδέχεται ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς, ἐπεὶ τῇ τοῦ διαβόλου κατασκευῇ ἄκουσα προσκυνεῖται ὑπὸ τῶν συνδούλων αὐτῆς· ἐσεβάσθησαν γὰρ καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. ὥστε τῆς δεσποτικῆς ἀκουσίως ἀπολαύουσα τιμῆς βαρέως φέρει τὸ γινόμενον καὶ ὠδίνει καὶ ἄχθεται πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων ματαίαν προσκύνησιν καὶ ἐπιθυμεῖ τῆς τούτων ἀπαλλαγῆς. φησὶ δὲ ὅτι οὐδὲ ἐξ ἀρχῆς ἐκοῦσα οὐδὲ αὐτομολήσασα πρὸς τὸν διάβολον ὑπετάγη αὐτῷ, ἀλλ' ὑπετάγη συγχωρήσαντος τοῦ θεοῦ, καὶ ὑπετάγη 95 ἐπ' ἐλπίδι μελλούσῃ. ποία; ταύτη ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται. πότε δὲ ἐλευθερωθήσεται; εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐλευθερίας τῶν δικαίων· διὸ εἰκότως ἡ καταδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται. Rom 8,23 Οὐ μόνον, φησὶν, ἡ κτίσις στενάζει καὶ ὠδίνει τὴν ἐλευθερίαν διὰ τοῦ πνεύματος ἀπεκδεχομένη, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, καίτοι ἤδη τὰς ἀπαρχὰς τοῦ πνεύματος εἰληφότες καὶ πειρασθέντες αὐτοῦ τῆς εὐεργεσίας, εἰ καὶ

μηδέπω τὸ τέλειον τῆς ὑποσχέσεως εἰλήφαμεν, ὃ ἐστὶν ἡ υἰοθεσία διὰ τῆς τοῦ σώματος ἀπολυτρώσεως. Rom 8,29–30 Οὐδὲ ἐν τούτοις τὸ αὐτεξούσιον ὁ λόγος ἀναιρεῖ· πρῶτον γὰρ ἔφη προγινώσκειν τὸν θεὸν εἶτα προορίζειν. ἡ δὲ πρόγνωσις δῆλον ὡς οὐκ ἔστιν ἀναγκαστικὴ τῆς τῶν πολιτευομένων ὁρμῆς τε καὶ προθέσεως. σαφέστερον δὲ ἂν εἴη τὸ ῥηθὲν εἰ τῶν εἰρημένων ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν τελευταίων ἀρξάμενοι ἐπὶ τὰ πρῶτα ἀνίοιμεν. τίνας τοίνυν ἐνταῦθα ἐδόξασεν ὁ θεός; οὐς ἐδικαίωσεν. τίνας δὲ προώρισεν; οὐς προέγνω, τοὺς κατὰ πρόθεσιν κλητοὺς ὄντας, τοῦτ' ἔστι τοὺς διὰ τὴν ἰδίαν πρόθεσιν ἀξίους ὄντας κληθῆναι καὶ συμμορφωθῆναι Χριστῷ. 96 Rom 8,31–32 Δείξας διὰ τῶν πράξεων ὅτι συνεργεῖ πάντα ἡμῖν εἰς ἀγαθὸν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ περὶ ἡμᾶς ἀγάπην, οὐς εὔρε κατὰ πρόθεσιν κλητούς, τὸ μέγα τεκμήριον τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ ἐπάγει, ὃ ἐπεδείξατο ἐν τῷ τοῦ μονογενοῦς μὴ φείσασθαι· τί γάρ, εἰ καὶ μὴ θάνατος κατεκυρίευσεν τοῦ σωτῆρος, ἐπεὶ καὶ ἐπ' αὐτῷ κυρίῳ τὸ θεῖναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ πάλιν λαβεῖν αὐτήν; ἀλλ' ὅμως σκοπητέον ὅτι Χριστὸς ἑαυτὸν τοῖς ἀνθρωπίνοις ὑπέβαλε πάθεισιν, τὴν τε ἰδίαν καὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἐκπληρῶν βούλησιν. πάντα οὖν ὑπὲρ ἡμῶν θεοῦ οἰκονομοῦντος, τίς ἐμποδῆσει; τίς οὕτως ἰσχυρός, ὥστε τὰς εἰς ἡμᾶς τοῦ θεοῦ δωρεὰς διακωλύσαι; εἰκότως γὰρ ὁ τοῦ υἱοῦ δι' ἡμᾶς μὴ φεισάμενος καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομήσει καὶ τῶν ἀγαθῶν προσθήσει τὴν χάριν.

Rom 9,1–5 Ἀναγκαίως τῷ παρέποντι ὄρκῳ πιστοῦται τὸν λόγον· προειπῶν γὰρ ὅτι οὐκ ἔστι τι ὃ δυνήσεται αὐτὸν χωρίσαι τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, ἐπάγει ὅτι μόνον τῆς συγγενείας αὐτοῦ ἠτᾶται. φησὶν οὖν ὅτι ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων ἡδέως ἂν καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν προήκατο, ἵνα ὧν ἐκπεπτώκασιν, τὰ αὐτὰ πάλιν ἀνακαλέσωνται, πιστεύσαντες εἰς Χριστόν. τί γὰρ τῶν καλῶν οὐκ Ἰουδαίων ἦν ἐφ' οἷς νῦν τὰ ἔθνη σεμνύνεται; ἡ υἰοθεσία, ἡ δόξα, αἱ διαθήκαι, αἱ ἐπαγγελίαι, ἡ λατρεία, οἱ θεοφιλεῖς πατέρες, καὶ τὸ μέγιστον· ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα. ἐξ αὐτῶν, φησὶν, ὁ Χριστός· θεὸς δὲ οὐ μόνον αὐτῶν, ἀλλὰ κοινῇ ἐπὶ πάντων ἐστὶ θεός. τούτων οὖν πάντων ἐκπεπτώκασιν Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ἵνα ταῦτα ἀνακτήσωνται, φησὶν, ἡδέως ἂν ἀνάθεμα ὑπὲρ αὐτῶν ἐγενόμην ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ. τὸ δὲ ἀνάθεμα τὸν ἀλλότριον δηλοῖ, ἐπεὶ τὸ ἀνατεθὲν τοῦ ἀνατιθέντος ἀλλότριον. ἀναγκαίως δὲ ὄσην ἔχει περὶ αὐτοὺς διάθεσιν δείκνυσιν, ἵνα μὴ τις τοὺς κατ' αὐτῶν ἐλέγχους πρὸς ἀπέχθειαν λέγεσθαι ὑπολάβοι. Rom 9,6–9 Ἐπειδὴ τὰ τοῖς Ἰσραηλίταις ἐπηγγελμένα ἐνέφηεν ὡς εἰς τὰ ἔθνη μετετέθη, ὅπερ ἦν κατηγορία θεοῦ ὡς διαψευδομένου τὰς ἐπαγγελίας, συνιστῶν τὸ ἀψευδὲς τοῦ θεοῦ δείκνυσιν, ὡς οὐ τοὺς κατὰ σάρκα 97 Ἰσραηλίτας ἐδήλου ἡ γραφή, ἀλλὰ τοὺς διὰ τῆς εὐσεβείας δεικνύοντας ὅτι ἀξιοὶ εἰσὶν Ἰσραηλίται προσαγορευέσθαι καὶ τοῦ Ἀβραάμ τέκνα· ἐν Ἰσαὰκ γάρ, φησί, κληθήσεται σοι σπέρμα καὶ τὰ ἐξῆς. ἐν Ἰσαὰκ ἀντὶ τοῦ διὰ Ἰσαὰκ, ὅπερ ἐρμηνεύων λέγει· τοῦτ' ἔστιν οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς ταῦτα τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα. βούλεται δὲ εἰπεῖν ὅτι οὐχ οἱ ἐκ σαρκὸς τοῦ Ἀβραάμ, οὗτοι τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τέκνα οἱ ἐξ ἐπαγγελίας, οἷον εὐσεβεῖς καὶ δίκαιοι, οὐς κατὰ πρόγνωσιν ἐπηγγείλατο ὁ θεὸς υἱοὺς τῷ Ἀβραάμ, ἐπεὶ ὁ Ἰσαὰκ ἐξ ἐπαγγελίας γεγονὼς δίκαιος ὤφθη· δίκαιον γὰρ αὐτὸν προειδὼς καὶ ἐπηγγείλατο· οὐ γὰρ ἂν ἀσεβῆ υἱὸν ὁ θεὸς χαρίζεσθαι καθυπέσχετο. οὕτως οὖν καὶ πατέρα ἐθνῶν ἔσεσθαι τὸν Ἀβραάμ ἐπηγγείλατο, προειδὼς τῶν ἐσομένων ἐθνῶν τὴν εὐσέβειαν. διὸ ἔφη· ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεται σοι σπέρμα, τοῦτ' ἔστι δι' ἐπαγγελίας κατὰ τὸν τοῦ Ἰσαὰκ τύπον, ὃς ἦν δίκαιος καὶ τύπος δικαίων. ἡ δὲ ὅλη κατασκευὴ τοῦ λόγου, ὅτι κατὰ πρόγνωσιν ἡ ἐπαγγελία τοῦ θεοῦ, ἡ δὲ ἐπαγγελία κατὰ δικαιοκρισίαν, καὶ ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰσαὰκ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἐθνῶν. Rom 9,11 98 Ἰδίωμά ἐστι γραφικὸν ἐκ τῆς Ἑβραϊδος

ἤτοι τῆς κατ' αὐτὴν ἐρμηνείας συμβάν, τὸ τινὰ μὲν ὑπερβατὰ λέγειν, τινὰ δὲ καὶ πρωθύστερα καὶ ἀντιστρόφως τιθέναι. πολλὴ δὲ καὶ τούτων ἢ χρήσις οὐ μόνον ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς καινῆς διαθήκης· ὁ γὰρ ἀπόστολος εἰς ἀπόδειξιν τοῦ αὐτῷ προκειμένου μνησθεῖς τοῦ τε Ἡσαῦ καὶ τοῦ Ἰακώβ οὕτω φησὶν· μήπω γὰρ γεννηθέντων μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἵνα ἢ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ θεοῦ μένη, ἀντὶ τοῦ «ἢ κατὰ πρόθεσιν ἐκείνων ἐκλογή»· οὐ γὰρ κατὰ τὴν οἰκείαν πρόθεσιν ὁ θεὸς τὸν μὲν ἐξελέξατο, τὸν δὲ ἀπώσατο–ἀμφοτέρους γὰρ τό γε ἐπ' αὐτῷ ἐβούλετο εἶναι καλοῦς–ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκατέρου τούτων πρόθεσιν τὴν ἐκλογὴν ἐποίησατο, τὸν μὲν ἀγαπήσας διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς αὐτοῦ προθέσεως, τὸν δὲ μισήσας διὰ τὴν κακίαν τῆς γνώμης, ἀφ' ᾧ δῆλον ὅτι τὴν κατὰ πρόθεσιν ἐκλογὴν καὶ οὐ τὴν κατ' ἐκλογὴν πρόθεσιν βούλεται ὁ ἀπόστολος λέγειν. Rom 9,14–21 Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο. τῷ γὰρ Μωϋσεῖ λέγει· ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω. ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ. ἐπειδὴ προγενέσεως τοῦ Ἡσαῦ καὶ τοῦ Ἰακώβ φαίνεται ὁ θεὸς τὸν μὲν προσιέμενος τὸν δὲ μισήσας, ἀδικία δὲ ἐδόκει εἶναι τοῦτο παρὰ τοῖς μὴ λογιζομένοις τὴν κατὰ πρόγνωσιν τοῦ θεοῦ δικαιοκρισίαν, διδάσκει μὴ ψιλῶς ἔπεσθαι τῷ παραδείγματι, ἐπεὶ πολλὰ καὶ ἄλλα τοιαῦτα περὶ τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς γραφαῖς εἴρηται βαθυτέραν ἔχοντα τὴν διάνοιαν. ἰδοὺ γὰρ Μωϋσεῖ λέγει θεός· ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω. ἄρα οὖν κατὰ σὲ οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ. καὶ περισσός ἐστιν ὁ σπουδάζων. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει· οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς ὥστε μὴ ἐκάστω τὸ κατ' ἀξίαν δοῦναι. λέγει οὖν, φησὶν, οὐ πάντας ἀλλὰ τὸν ἄξιον. καὶ πάλιν λέγει ἡ γραφὴ τῷ Φαραῶ ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγεληῖ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῆ. οὐκοῦν οὐχ ὁ Φαραῶ αἴτιος, ἀλλ' ὁ ἐγείρας αὐτὸν πρὸς ἐνδείξιν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο οὕτως ἔχει· οὐ γὰρ ἂν αὐτὸν ἐξήγειρε καίτοι δι' αὐτοῦ σωφρονίζων τοὺς ἄλλους, εἰ μὴ ἀνίατα αὐτὸν νοσοῦντα προεώρα. εἰ δὲ οὐδὲν ἐφ' ἡμῖν ὡς οἶει, φησὶν, ᾧ 99 ἄνθρωπε, ἐν δὲ τῷ θεῷ τὰ πάντα, καὶ τὸ σκληρύνεσθαι τὸν Φαραῶ καὶ ἐλεεῖσθαι ἕτερον, ἀκολούθως ἂν εἴποις· τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκεν; εἰ γὰρ πάντα αὐτὸς ἐνεργεῖ δι' ἡμῶν, ἡμεῖς οὐδενός ἐσμεν ἐν ἐξουσίᾳ ὧν πράττομεν. μενοῦνγε, ᾧ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι· τί με ἐποίησας οὕτως; καὶ τὰ ἐξῆς. πάντα τὰ προλαβόντα διορθούμενος ἐπιτιμᾷ μὲν ὡς τολμηρῶς περιεργαζομένοις τὴν βούλησιν τοῦ θεοῦ, δείκνυσι δὲ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν εὐτέλειαν παραλαμβάνων ἀρμόζουσας εἰκόνα τὸν τοῦ κεραμέως πηλόν. τί γὰρ περιεργάζῃ, φησὶ, τὸν δημιουργόν; οἶδεν ὁ κεραμεύς, ὅπως χρήσεται τῷ πηλῷ καὶ ποῖα εἰς ἀτιμίαν σκεύη καὶ ποῖα εἰς τιμὴν αὐτῷ ποιητέον. δεῖ δὲ τὸν πηλὸν ὄντα πηλόν, μὴ κρίνειν τοῦ δημιουργοῦ τὴν τέχνην· εἰ γὰρ καὶ δοκεῖς αἴσθησιν λογικὴν ἔχειν, ᾧ ἄνθρωπε, ἀλλ' ἴσθι τοσοῦτον ἀπολιμπανόμενος τῆς τοῦ θεοῦ οἰκονομίας καὶ τέχνης ὅσον ἀναίσθητος πηλὸς τῆς τοῦ κεραμέως βουλήσεως. μὴ τοίνυν τόλμα κατηγορεῖν τοῦ θεοῦ μηδὲ ὡς ἔτυχε τὸν μὲν ἐλεεῖν τὸν δὲ σκληρύνειν νόμιζε, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῆς προγνώσεως δύναμιν τὸ κατ' ἀξίαν ἐκάστω ἀποδιδόναι. ὥστε οὐχ ὁ προγινώσκων αἴτιος, ἀλλ' οἱ προγινωσκόμενοι ἐφ' οἷς ἔστι τὸ εἶναι κακοῖς καὶ μή. ὅτι γὰρ ἐν ἡμῖν τοῦτο, ἐν ἑτέροις διδάσκει· περὶ γὰρ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν καὶ ὀστρακίνων σκευῶν διαλαμβάνων φησὶν· ἐὰν οὖν τις ἑαυτὸν ἐκκαθάρῃ, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν, ἡγιασμένον· ὥστε ἡμεῖς μὲν τὴν αἰτίαν παρέχομεν, ὁ δὲ θεὸς τὸ κατ' ἀξίαν ἀποδίδωσιν. μὴ τοίνυν, εἴ τι κατὰ πρόγνωσιν οἰκονομῶν ὁ θεός, ἢ τὸν Φαραῶ ἐξήγειρεν ἢ τὸν Ἡσαῦ ἐμίσησε καὶ τὸν Ἰακώβ ἠγάπησε, νομιζέτω τις διὰ ταῦτα μηδὲν ἐφ' ἡμῖν εἶναι, ἀλλὰ περικεκόφθαι ἡμᾶς τῆς αὐτεξουσιότητος. ἔνιοι δὲ

ἐνόμισαν, οὐ κατὰ μέμψιν εἰρήσθαι τὸ μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; ἄτοπον γάρ φασι τηλικαῦτα ζητήσαντα ζητήματα καὶ συνταράξαντα τοῦ ἀκροατοῦ τὴν διάνοιαν καὶ μηδὲν αὐτῶν διαλύσαντα, μόνον δὲ ἐπιτιμήσαντα τοῖς ζητοῦσιν ἀπλῶς ἀποπηδήσαι τῶν ζητουμένων, μετὰ τοῦ καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ κεραμέως δοκεῖν ἡμῶν περιαιρεῖν τὴν αὐτεξουσιότητα, εἴ γε ὁ μὲν πλάττων πλάττει τὰ σκευὴ ὡς βούλεται, τὰ δὲ μένει οὕτω μένοντα ὡς παρὰ τὴν ἀρχὴν γέγονεν. ταῦτα δὲ φασι τῆς ἀποστολικῆς χάριτος καὶ διδασκαλίας ἀναξίως. οὐ κατὰ μέμψιν εἴρηται ὁ λόγος, ἀλλ' ἔχει οὕτως ἡ διάνοια· εἰ ἐξ ὧν, φησί, τὸν Φαραῶ ἐξήγειρε καὶ τὸν Ἡσαῦ ἐμίσησε καὶ τὸν Ἰακώβ ἠγάπησε καὶ πρὸ γενέσεως αὐτῶν, πάντα ἐν τῇ βουλήσει τοῦ θεοῦ δίδως, οὐδὲν δὲ ἐφ' ἡμῖν εἶναι, λοιπὸν εἶπέ· σὺ τίς εἶ, ὦ ἄνθρωπε, καὶ πῶς ἀνταποκρίνη τῷ 100 θεῷ; καὶ πῶς ἐξουσίαν ἔχεις φθέγγεσθαι καὶ αἰτιᾶσθαι αὐτὸν ὡς οὐ δικαίως ἡμῖν μεμφόμενον, λέγων· τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκεν; πῶς οὖν αὐτὸς αἰτιᾶ τὸν θεόν, εἰ μηδὲν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεῖται ἐξουσία ὡς φῆς; εἰ γὰρ μηδὲν ἐφ' ἡμῖν, οὐδὲ αὐτὸ τὸ μέμφεσθαι καὶ ἀνταποκρίνεσθαι τῷ θεῷ ἐξουσία σοὶ ἐστίν. μὴ τὰ τοῦ κεραμέως, φησί, πλάσματα, ἐπεὶ μὴ ἔχει αἴσθησιν, μέμφεται τῷ ποιήσαντι κἂν ἄτιμα γένηται, κἂν ἔντιμα κατὰ τὴν τοῦ δημιουργοῦ ἐξουσίαν; σὺ δὲ μέμφῃ, ἔχεις ἄρα αἴσθησιν καὶ ἐξουσίαν ὡς ἐλευθέραν ἔχων τὴν βούλησιν. ὁ δὲ τοῦ μέμφεσθαι ἐξουσίαν ἔχων, δῆλον ὅτι καὶ εἰς τὰ ἄλλα κύριός ἐστιν ἑαυτοῦ καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἃ βούλεται. οὐ γὰρ ἐπὶ μὲν τῷ μέμφεσθαι τὸν θεὸν κύριος ἑαυτοῦ τίς ἐστίν, ἐπὶ δὲ τοῖς ἄλλοις ἀφήρηται τῆς κυριότητος. Rom 9,27–28 Τοῦτο τὸ λόγιον διὰ τῶν μακαρίων ἀποστόλων εἰς ἔργον προῆλθεν, οἱ τὴν πολλὴν τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας περίοδον γράψαντες εἰς σύντομον πολιτείας ὁδὸν ἐνεβίβαζον τὰ ἔθνη, γράφοντες ὡς ἔδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων, ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πορνείας καὶ πνικτοῦ. εἰς ταῦτα γὰρ ἐκ πολλῶν περιστήσαντες τὴν παρατήρησιν, εὐχερῆ τῆς δικαιοσύνης τὴν πολιτείαν κατεσκεύασαν, ὅπερ καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος διδάσκει λέγων· τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, καὶ πάλιν ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν. ἐπεὶ οὖν πολλὰ διέστελλεν ὁ νόμος περὶ βρωμάτων, οἱ ἀπόστολοι μόνον ἐκέλευσαν φυλάττεσθαι ἀπὸ εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ ἀντὶ τοῦ τηρεῖν τὴν περιτομὴν ἀντεισηγον φυλάττεσθαι ἀπὸ πορνείας· ἡ γὰρ περιτομὴ εἰ καὶ σημεῖον καὶ ὑπόμνημα ἦν τῆς τοῦ Ἀβραάμ πίστεως, ἀλλ' ἐδόθη καὶ ὡς σωφροσύνης σύμβολον ἐμφαίνον ὡς χρή περικόπτειν τὴν ἀκολασίαν. Rom 9,29–31 Ἐπειδὴ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ῥηθεῖσιν ἀπόβλητον μὲν τὸ Ἰουδαίων ἔθνος τῷ πλεονάζοντι μέρει δείκνυσιν, ἀντισταγόμενα δὲ τὰ ἔθνη εἰς τὸ τῆς υἰοθεσίας ἀξίωμα, ἀκολούθως ζητεῖ τὴν αἰτίαν δι' ἣν οἱ μὲν ἀσκούμενοι ἐν τῷ νόμῳ ἐκπεπτώκασιν, οἱ δὲ ἐπειληφότες τὸν νόμον 101 ἐδικαιώθησαν. ἐπιλύων οὖν ἐπάγει ὅτι ἐξέπεσον οἱ Ἰουδαῖοι ἐκ τοῦ μὴ προσδραμεῖν τῇ πίστει ὡσπερ τὰ ἔθνη· ἠθέλησαν γὰρ ἐξ ἔργων νόμου δικαιωθῆναι, οὐ δὲ αὐτῷ πιστεύσαντες τῷ νόμῳ τῷ προσαγορευόμενῳ τὴν μέλλουσαν ἀντεισάγεσθαι πίστιν ἀντὶ τῆς νομοθεσίας.

Rom 10,1–3 Οὐκ ἐπέγνωσαν, φησίν, ὅτι διὰ τοῦ νόμου ὁ θεὸς τὴν πίστιν ἐπηγγείλατο, καὶ οὐκ ἔστιν ἡ πίστις ἐναντία τῷ νόμῳ ὑπ' αὐτοῦ μαρτυρουμένη. δικαιοσύνη μὲν οὖν θεοῦ ὁ Χριστὸς καὶ ἡ εἰς αὐτὸν πίστις, Ἰουδαίων δὲ δικαιοσύνη ἡ τῆς νομοθεσίας πολιτεία. ἀγνοοῦντες οὖν οἱ Ἰουδαῖοι Χριστὸν τὴν τε τοῦ νόμου πολιτείαν συνιστῶντες, τῆς σωτηρίας εἰκότως ἐκπεπτώκασιν· αὐτοὶ γὰρ σώζονται οἱ τῇ τοῦ Χριστοῦ πίστει προκόπτοντες· ἡ γὰρ πίστις διάθεσις οὕσα ψυχῆς εἰκότως τῶν τῆς σαρκὸς πράξεων προτετίμηται, ἐφ' ἣν ἔδει ἐλθεῖν Ἰουδαίους τέλος ἐπιθέντας τῷ

νόμῳ. Rom 10,4–5 Ὁ τὸν νόμον πληρώσας, φησίν, ἐκείνων μόνων ἀπολαύσει τῶν διὰ τοῦ νόμου ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, τοῦτ' ἔστι γῆν ρέουσάν γάλα καὶ μέλι. Rom 10,6–10 Διδάσκει ὁ λόγος τοὺς πιστεύοντας μηδεμίαν λαμβάνειν ἀμφιβολίαν, μήτε περὶ τῆς ἐξ οὐρανῶν πρὸς ἡμᾶς τοῦ κυρίου καθόδου, μήτε περὶ τῆς νεκρῶν ἀναστάσεως καὶ τῆς εἰς οὐρανὸν ἀνόδου. Rom 10,11–13 Ἀναγκαίως προέθηκε τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν· οὐ γὰρ ἀκρίτως δίδωσιν ὁ θεὸς τὴν χάριν καὶ εἰς τοὺς μηδὲ τοσοῦτον παρασχεῖν βουλομένους τῷ εὐεργέτῃ ὅσον γοῦν αἰτῆσαι καὶ δεηθῆναι. ἵνα δὲ μήτις λέγη, ὡς οὐ δι' ἀπιστίαν καὶ ἀγνωμοσύνην ἀλλὰ δι' ἄγνοιαν πολλοὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν οὐ παρακαλοῦσιν, δείκνυσι διὰ τῶν ἐξῆς, ὅτι ὁ θεὸς καὶ τὴν τῆς ἀγνοίας αὐτῶν περιεῖλεν πρόφασιν, ἀποστείλας εὐαγγελιστὰς καὶ κήρυκας προτρέποντας καὶ καλοῦντας εἰς τὴν τῆς δωρεᾶς αἴτησιν. διὸ ἐπήγαγεν τὸ ἐξῆς. 102 Rom 10,21 Δοκεῖ διὰ τῆς ἐκπετάσεως τῶν χειρῶν τὸν λαὸν πρὸς ἑαυτὸν καλεῖν μετὰ τοῦ ἐκτείνειν τὰς χεῖρας πρὸς αὐτούς, διὰ δὲ τοῦ αὐτοῦ καὶ τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ ὑποδεικνύς.

Rom 11,1–2 Παλὶν φοβηθεῖς ὁ ἀπόστολος μὴ τὸ πλεονάζον τῆς ἀποβολῆς τῶν Ἰουδαίων δόξη αἴρεσιν τῆς ἀπειθείας ἐργάζεσθαι, χωρεῖ ἐπὶ τὸ ὀλίγον λείμμα τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν συμπιστευσάντων αὐτοῖς. καὶ γὰρ ἀνωτέρω εἰπὼν· οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ, ἐνέφηθεν ὅτι ἦσαν τινὲς οἱ σωζόμενοι εἰ καὶ μὴ πάντες, καὶ πάλιν· οὐκ καὶ ἐκάλεσεν οὐ μόνον ἐξ Ἰουδαίων ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν. Rom 11,3–5 Πρὸς μαρτυρίαν τοῦ καταλείμματος παραλαμβάνει τὰ κατὰ τὸν Ἠλείαν, ἀφ' ὧν δείκνυσιν αὐτὸν ὁμολογοῦντα τὸν θεὸν οὐκ ἐν πολλῷ πλήθει ἀλλ' ἐν ἑπτακισχιλίοις ἀνδράσι σώζεσθαι αὐτοῦ τὸν λαόν, οὗ δὴ καθ' ὁμοιότητα ἀποβῆναι καὶ ἐπὶ τοῦ σωτήρος, τοῦ καταλείμματος μόνου ὑποδεξαμένου τῆς ἐπαγγελίας τὴν χάριν. Rom 11,6 Καὶ ἤδη προεῖρηται ὅτι ἡ μὲν πίστις ἔπαυσε τὸν νόμον, ἡ δὲ χάρις ἐκράτησε τῶν ἔργων. διὸ φησίν· εἰ δὲ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων· ἡ μὲν γὰρ χάρις τοῦ χαριζομένου δηλοῖ τὴν φιλανθρωπίαν, τὰ δὲ ἔργα τὰς κατ' ἀξίαν τῶν ἔργων ἀμοιβὰς ἀπαιτεῖ. Rom 11,7 Τί οὖν; φησίν, ὁ ἐπιζητεῖ Ἰσραὴλ, τούτου οὐκ ἐπέτυχεν, ἡ δὲ ἐκλογή ἐπέτυχεν· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν. πάντες, φησίν, οἱ ἐξ Ἰσραὴλ ἐπωρώθησαν πλὴν τῆς ἐκλογῆς· διὸ οὐκ ἐπέτυχον οὗ ἐζήτουν. τί δὲ ἐζήτουν; τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ γενέσθαι υἱοὶ καὶ κληρονόμοι κόσμου. 103 Rom 11,8 Ἔθος τῆ γραφῆς τὰ κατὰ συγχώρησιν τοῦ θεοῦ συμβαίνοντα τοῖς ἀνθρώποις ἀναφέρειν ἐπὶ τὸν συγχωρήσαντα. συγχωρεῖ δὲ ὁ θεὸς τῆ ἐκάστου ὁρμῆ χωρεῖν ἐφ' ὃ βούλεται, ἵνα μὴ πρὸς βίαν αὐτὸς φέρων τῆς ἐλευθερίας δοκῆ περιαίρειν τὴν ἐξουσίαν. ὁ δὲ φησι, τοιοῦτόν ἐστιν· πνεῦμα γὰρ κατανύξεως πρὸς εὐσέβειαν ἔδωκεν αὐτοῖς, ἀλλ' οὔτε αὐτοὶ ὀρώσιν ἄλλων ἀκούουσιν. πῶς ἂν οὖν σωθεῖεν ὡς καὶ ἀλλαχοῦ λέγει· μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. Rom 11,11 Οἱ ἐπὶ τοῦ κατακλισμοῦ ἀνιάτα πλημμελήσαντες καὶ οἱ κατὰ τὴν Σοδομηνὴν ὅμοια παρανομήσαντες οὕτως ἔπεσον ὡς καθάπαξ πεσεῖν καὶ μηκέτι διαναστῆναι ἀλλ' ἄρδην διαφθαρήναι. τί οὖν; ἄρα μὴ καὶ Ἰουδαῖοι οὕτως ἔπταισαν ἵνα πέσωσιν ἐπὶ τῷ ἀπολέσθαι καὶ μηκέτι σωθῆναι; μὴ γένοιτο, φησίν. τὸ γὰρ παράπτωμα αὐτῶν διπλὴν ἔχει τὴν οἰκονομίαν· τὰ τε γὰρ ἔθνη ἀντεισῆχθη καὶ αὐτοὶ τούτου γε ἕνεκεν παραζηλώσαντες ἐπιστρέψουσιν. ἐπεὶ γὰρ πρὸ νόμου ἐξέκλιναν καὶ λαβόντες νόμον μᾶλλον ἐβαρῆθησαν ἢ περὶ ὠφελήθησαν, καὶ οὔτε ἀπειλαῖς εἶξαν οὔτε προτροπαῖς ἐπέισθησαν, ἀλλ' αἰεὶ διέμειναν ἀπειθεῖς, ἐπὶ ἐτέραν οἰκονομίαν ἦλθεν ὁ σωτήρ, καὶ σώζεται τὰ ἔθνη διὰ τοῦ παραπτώματος αὐτῶν, ἵνα κἂν ἐκ τῆς παραζηλώσεως τῶν ἐθνῶν σωθῶσιν. Rom 11,12 Ἰουδαίων μὴ φυλαξάντων τὸν νόμον ἀναγκαῖα ἦν ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐπιδημία διὰ τὴν χάριν· ἦκεν οὖν ὁ κύριος ἡμῶν χάριτι τὰ παραπτώματα

συγχωρῶν. ἀλλ' οὐ πάντες Ἰουδαῖοι ἐδέξαντο τὸν Χριστὸν οὐδὲ τὴν παρ' αὐτοῦ χάριν ἀλλὰ τὸ κατάλειμμα, οἱ δὲ λοιποὶ ὥσπερ φιλονεικήσαντες μηδέποτε σωθῆναι, ἐξωθήσαντο τὴν χάριν ἐπὶ τὰ ἔθνη. καὶ διὰ τοῦ παραπτώματος αὐτῶν τὸν πλοῦτον ἐδώρησαντο τῷ κόσμῳ, τοῦτ' ἔστι 104 πλῆθος τῶν σωζομένων. εἰ δὲ τὰ ἐπιστρέψαντα ἔθνη ἐπλούτησεν ὁ θεός, πῶς οὐκ ἂν εἶη μεῖζόν τι ἀγαθὸν καὶ πλοῦτος τελειότατος τῷ κόσμῳ, εἰ μεταγρόντων Ἰουδαίων τὸ ἔλλειπον αὐτῶν προστεθείη πλήρωμα, ὥστε καὶ τὰ ἔθνη καὶ Ἰουδαίους πρὸς μίαν τελείαν εὐσεβίαν συνδραμεῖν· πλήρωμα γὰρ ἔθος τῷ ἀποστόλῳ λέγειν τὸ σύστημα τὸ πεπληρωμένον εὐσεβείας καὶ θεογνωσίας. Rom 11,16 Ἀπαρχὴ μὲν καὶ ρίζα εἰσὶν οἱ πατριάρχαι, ὁ νομοθέτης, οἱ προφήται· φύραμα δὲ καὶ κλάδοι τὸ σύμπαν τῶν Ἰουδαίων ἔθνος. Rom 11,25–26 Τί ἐστὶ καὶ οὕτω πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται; ὥσπερ πάντα τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἔθνη σώζεσθαι φαμέν διὰ τὸ πανταχόθεν καὶ ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν εἶναι τοὺς τῇ πίστει προσιόντας, οὕτω καὶ τὸ πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται οὐ πανδημεῖ τοὺς πάντας σημαίνει, ἀλλ' ἦτοι τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἥλια καταλαμβανομένους ἢ τῶν ἀπανταχοῦ ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ διεσπαρμένων τοὺς μέλλοντας προσιέναι τῇ πίστει. Rom 11,30–32 Τὸ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ μηδὲν πρὸς τὴν τῶν ἐθνῶν πίστιν ἐνεπόδισεν ἢ προτέρα τούτων ἀπειθεία, οὐδὲ Ἰουδαίοις ἄρα νῦν ἀπειθήσασιν ἢ πρὸς τὸ μέλλον ἀποκλείεται τῆς μετανοίας ἐξουσία. τὸ δὲ ἵνα 105 καὶ αὐτοὶ ἐλεθῶσιν οὐ τοῦτο δηλοῖ, ὅτι διὰ τοῦτο ἐξεπίτηδες ἡμαρτον ἵνα ἐλεθῶσιν ὡς καὶ ὑμεῖς, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀμαρτόντες ἄξιοι εἰσὶν ἐλεθῆναι ὡς καὶ ὑμεῖς. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τοῦ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας καὶ ἐπὶ τοῦ ἐτύφλωσεν ὁ θεὸς τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, οὐχ ὡς τοῦ θεοῦ κακοποιούντος δεχόμεθα τὸν λόγον, ἀλλ' ὡς συγχωροῦντος τοῖς ἀνθρώποις πράττειν ἃ βούλονται διὰ τὴν τῆς αὐτεξουσιότητος ἐλευθερίαν· οὕτω καὶ νῦν τὸ συνέκλεισεν ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπειθείαν νοητέον, ὅτι τοὺς βουληθέντας ἀπειθεῖν εἶασεν ἀπειθεῖν, συγχωρῶν δι' ὅλου τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ἐφ' ἑαυτῷ ἔχειν πράττειν ἃ βούλεται. συνέκλεισεν οὖν ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπειθείαν, τοῦτ' ἔστι συνεχώρησεν ἀπειθεῖν, οὐχ ἵνα κατακρίνη παραμείναντας τοῖς ἀμαρτήμασιν, ἀλλ' ἵνα τῷ χρόνῳ αἰσθομένους ὧν ἀμαρτάνουσι καὶ μεταγρόντας καὶ ἐπιστρέψαντας ἐλεήσῃ. ἢ καὶ τὸ συνέκλεισεν εἰς ἀπειθείαν ἀντὶ τοῦ διήλεγξεν ἀπειθοῦντάς ἐστιν, καὶ οἷον ἀπέκλεισεν αὐτοῖς πᾶσαν ἀπολογίαν, ἵνα αἰσθωνται ὅτι οὐκ ἐξ ἔργων λοιπόν, ἀλλ' ἐκ φιλανθρωπίας θεοῦ καὶ ἐλέου διασώζονται.

Rom 12,3α Ἴνα μὴ τις οἰηθῇ ἀνθρώπινον εἶναι τῆς παραινέσεως τὸν λόγον, ἔδειξεν ὅτι διὰ τῆς χάριτος καὶ λέγει καὶ διδάσκει. ἐπειδὴ οὖν δεινότατον νόσημα ἢ ἀλαζονεία ἢ μάλιστα ἐνέχονται Ῥωμαῖοι, εἰσηγεῖται αὐτοῖς μετριάζειν εἰς τὴν ἀρίστην ἕξιν τῆς ταπεινοφροσύνης, αὐτοὺς ἐνάγων ἀκολούθως τῇ τοῦ πνεύματος διδασκαλίᾳ. ὅς τὸ ὑπέροπτον τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιστάμενος φύσεως τῶν μαθητῶν ἔνιψε τοὺς πόδας ταπεινοφρονεῖν αὐτοὺς ἐκπαιδεύων, ἵνα μὴ μετασχόντες τῆς χάριτος καὶ σημεῖα ποιήσαντες φυσηθῶσι τῇ χάριτι καὶ ἐκπέσωσι τῆς δωρεᾶς. Rom 12,3β Ἐκάστῳ, φησὶν, ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισεν μέτρον πίστεως, ἀντὶ τοῦ ὡς ἐκάστῳ ἐμέτρησεν χάριν κατὰ τὴν πίστιν αὐτοῦ. Rom 12,6–8 Εἴτε προφητείαν, φησὶ, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως. ἐλλειπῶς εἴρηται τοῦτο· λείπει γὰρ τῷ εἴτε προ 106 φητείαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως τὸ ἐν προφητείᾳ δεικνύομεν τὴν χάριν ἵνα ἢ τοιοῦτον· ἔχοντες χαρίσματα διάφορα, εἴτε προφητείαν, εἴτε διακονίαν, εἴτε διδασκαλίαν. οἱ μὲν ἔχοντες προφητείαν, ἐν προφητείᾳ δεικνύομεν τὴν χάριν· οἱ δὲ διακονίαν, ἐν διακονίᾳ· οἱ δὲ διδασκαλίαν, ἐν διδασκαλίᾳ· καὶ ἕκαστος ἐν ἢ ἐγκεχερίσται ὑπουργίᾳ. προφητεία μὲν οὖν ἐστὶ προηγουμένως μὲν ἢ τῶν ἀφανῶν πραγμάτων φανέρωσις, εἴτε τῶν μελλόντων, εἴτε τῶν παλαιῶν, εἴτε τῶν ἐνεστώτων

καὶ λανθανόντων. λέγεται δὲ προφητεία καὶ ὅταν τις τὰ τοῦ προφήτου ἔρμηνεύῃ. διακονία δὲ ἐστὶ τὸ ὑπηρετῆσαι εἰς τὸ τοῦ εὐαγγελίου κήρυγμα. διδασκαλία δὲ ἡ τῶν πρακτέων ὑφήγησις ἦν οἱ ἤδη πεπιστευκότες εἰς Χριστὸν διδάσκονται. παράκλησις δὲ ἐστὶν ἡ προτροπή δι' ἧς τοὺς ἔτι ἐν ἀγνοίᾳ εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν παρακαλοῦμεν, μηδέπω μὲν αὐτοῖς ἐκτιθέμενοι τῆς πολιτείας τὸν σκοπὸν, ἐπιθυμίαν δὲ αὐτοῖς ἐμβάλλοντες ὅτι αἰώνιων ἀγαθῶν ἀπολαύσουσι πιστεύσαντες τῷ Χριστῷ. Rom 12,13 Ταῖς μνεΐαις τῶν ἀγίων, φησί, κοινωνοῦντες. τὸ μὲν πρόχειρον τῆς διανοίας ἐστὶ τὸ ἐπὶ τῇ τιμῇ τῶν ἀγίων συνιέναι καὶ μνεΐας αὐτῶν ἐπιτελεῖν κατὰ τὴν τῆς τελειώσεως αὐτῶν ἡμέραν. ἔστι δὲ κάκεῖνο εἰπεῖν ὅτι τοῖς τῆς ἀρετῆς ἐφιεμένοις ἀρμόζει μάλιστα κοινωνεῖν ταῖς τῶν ἀγίων μνήμαις, τοῦτ' ἔστι μεμνήσθαι αὐτῶν καὶ ἔχειν ὑπόδειγμα πολιτείας τὸν ἐκείνων βίον. Rom 12,18 Εἰ δυνατὸν εἰπὼν τὸ ἀδύνατον ἐνέφηεν· εἰ γὰρ καὶ τὰς ἄλλας ἀπεχθείας διαφύγοιμεν, ἀλλ' ὁ τῆς εὐσεβείας θεσμὸς μῖσος ἡμῖν παρὰ τῶν ἀσεβῶν ἐπισπᾶται, ἢ πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς ἡμῶν. Rom 12,19 Ὁργὴν ὀνομάζει τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ τιμωρίαν, οὐχ ὡς κατὰ πάθος συμβαίνουσαν τῷ θεῷ, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἂν ῥαδίως νοήσειαν οἱ ἄνθρωποι ἐκδίκησιν γινομένην παρὰ θεοῦ, μὴ τὴν συνήθη τῆς ὀργῆς ὀνομασίαν ἀκούσαντες· ἐπεὶ γὰρ οἱ ἄνθρωποι θυμῷ καὶ ὀργῇ τοὺς εἰς αὐτοὺς ἀμαρτάνοντας ἐπιστρέφουσιν, ταῦτα τῷ θεῷ περιτίθῃσιν ἢ γραφή, ὡς ἀκούειν καὶ νοεῖν τοῖς πολλοῖς δυνατόν. φησὶν οὖν μὴ 107 ἑαυτοῖς ἐπιτρέπετε τὴν ἐκδίκησιν, δότε δὲ τόπον καὶ παραχωρήσατε τὴν ἐκδίκησιν τῇ ὀργῇ τοῦ θεοῦ τῇ ὠρισμένη τὸς ἡδικημένους ἐκδικεῖν. Rom 12,-21 Ἐστοχασμένως τῆς τοῦ ἀδικηθέντος ὀργῆς ὁ ἀπόστολός φησιν· τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. οὐ γὰρ ὡς διδάσκαλος κακῶν ταῦτα εἰσηγεῖται –μὴ γένοιτο–ἀλλὰ τέχνη καὶ σοφία καταστέλλει καὶ ἐξημεροῖ τοῦ θυμουμένου τὴν σφοδρότητα. μέγα μὲν γὰρ καὶ τὸ μὴ ἀδικεῖν, μεῖζον δὲ τὸ ἀδικηθέντα μὴ ἀμύνασθαι, ἀλλ' ὀργὴν ζέουσιν ἀποσβέσαι τῷ τῆς ἀνεξικακίας τρόπῳ, καὶ νόμου διδόντος ἀμύνασθαι τοὺς ἀδικήσαντας ἐπιεικέστερον τῆς ἐξουσίας ὀφθῆναι· τὸ δὲ εὖ ποιεῖν τοὺς ἀδικήσαντας, τοῦτο καὶ τῆς φιλοσοφίας ὑπερβαίνει νόμον. ἵνα οὖν ἐκβιάσῃται τοῦ ἀδικηθέντος τὴν ὀργὴν καὶ ἀντὶ τοῦ ἀμύνασθαι εὐεργετῆσαι παρασκευάσῃ, τὰ ἐκ τῆς εὐεργεσίας αὐτοῦ δεινὰ συμβαίνοντα τοῖς ἀδικήσασιν δίδωσιν ἐλπίζειν.

Rom 13,1 Ἐπειδὴ πολλὰ ἐξουσίαι διαφόρων καὶ ὑποβεβηκότων ἀρχόντων ἐν ἀνθρώποις εἰσίν, προσθεῖς ὑπερεχούσας τὰς βασιλικὰς ἐξουσίας ἔδειξεν· ὅτι γὰρ οὐκ ἄνευ οἰκονομίας καὶ βουλήσεως θεοῦ εἰς τὸ ἄρχειν παρέρχονται βασιλεῖς, διδάσκουσιν αἱ Παροιμίαι. δι' ἐμοῦ, φησί, βασιλεῖς βασιλεύουσιν, καὶ οἱ δυνάσται γράφουσι δικαιοσύνην. ἡ δὲ γε τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴ καὶ οἰκονομία ἐξαιρέτου παρὰ τοῦ θεοῦ τετύχηκεν· μέλλοντος γὰρ τοῦ σωτῆρος ἐπιφαίνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις, μικρὸν προλαβὼν ὁ θεὸς εἰς ὑπηρεσίαν ἑαυτοῦ τὴν Ῥωμαϊκὴν προσεβάλλετο, δι' ἧς ἡμερον καὶ εἰρηνικώτερον τῶν ἀνθρώπων τὸν βίον κατέστησεν. τῶν μὲν ἐπ' ἀλλήλων πολέμων ἀπαλλάξας αὐτούς, τοσαύτην δὲ σχολὴν δούς τῆς ἑαυτοῦ ἐπιγνώσεως· δεῦτε, γὰρ φησι, καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἃ ἔθετο τέρατα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀνταναιρῶν πολέμους μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς. καὶ ἐπάγει· σχολάσατε καὶ γνῶτε ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ θεός. ἀνελόντος τοίνυν τοῦ θεοῦ τοὺς συνεχεῖς πολέμους καὶ δόντος ἐπιμιξίαν πόλεσίν τε καὶ ἔθνεσιν διὰ τὸ τῆς εὐσεβοῦς πολιτείας κήρυγμα, συνεωρακῶς ὁ ἀπόστολος τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν περὶ τὰς βασιλείας παραινεῖ ὑποτάσσεσθαι ταῖς ἐξουσίαις· τοῦ γὰρ θεοῦ τάξαντος αὐτὰς τὸ μὴ πειθαρχεῖν ἀσεβὲς μετὰ τοῦ καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἐπικίνδυνον ἔχειν τὴν ἀπόνοιαν. 108 Rom 13,2 Οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, φησὶν, ἑαυτοῖς κρίμα λήψονται, τοῦτ' ἔστιν οἱ μὴ ὑπακούοντες

βασιλεῖ κρίμα καὶ δικαστήριον ἐπισπῶνται. Rom 13,5 Δεῖ, φησίν, ὑπακούειν ταῖς ἀρχαῖς οὐ μόνον διὰ τὰς τῶν ἀρχόντων ὀργάς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν, τοῦτ' ἔστι τὸ τοῦ πράγματος εὐλογον. ἢ καὶ τοῦτό φησιν· σὺ μὲν οὐ θέλεις δικάζεσθαι διὰ τὸν θεόν, οἱ δὲ ἕξωθεν ὑποπτεύουσι συνειδέναί τι κακὸν σεαυτῷ καὶ τὴν συνείδησίν σου πεπληῆχθαι. Rom 13,6 Οἱ φόροι, φησί, τὴν ὑποταγὴν ἐλέγχουσι· ἄξιον οὖν ὑποτάσσεσθαι τοῖς βασιλεῦσι λειτουργοῖς οὗσι θεοῦ καὶ προσκαρτεροῦσι τῇ λειτουργίᾳ τῆς βουλήσεως αὐτοῦ. Rom 13,11 Πληροῦτε, φησί, τὸ τῆς ἀγάπης ἔργον εἰδότες τὸν καιρὸν κατεπεύγοντα καὶ ἀρετὴν ἀπαιτοῦντα· οἱ μὲν γὰρ πρότερον ἀγνοοῦντες τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐν σκότῳ καὶ νυκτὶ τῆς πλάνης διάγοντες εἰκότως ὥσπερ οἱ καθεύδοντες ἐν ἀπραξίᾳ ἔργων ἀγαθῶν ἐτύγχανον, οἱ δὲ νῦν ἄτε δὴ τῇ μνήμῃ τοῦ σωτῆρος φωτισθέντες καὶ ἐν ἡμέρᾳ γεγονότες, διαναστήναι ἐκ τῆς τοῦ ὕπνου ἀργίας ὀφείλουσι καὶ ἔργων ἀγαθῶν ἄπτεσθαι. νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἢ σωτηρία ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν, τοῦτ' ἔστιν ὅτε ἔγνωμεν τῶν ἔργων τὰ ὠφελιμότερα, κοῦφον ἡμῖν γέγονε τοῦ σωθῆναι ἢπερ ὅτε κατηχοῦμεθα ἐπὶ τὸν τῆς πίστεως λόγον· οὐ γὰρ ἅμα τῷ πιστεῦσαι εἰς Χριστὸν καὶ τὴν ἀκριβῆ τῶν πρακτέων κατάληψιν εἶχομεν, οὐδὲ πρόδηλον ἦν ἡμῖν ποίων μὲν ἀπέχεσθαι πράξεων, ποίας δὲ μετιέναι προσήκει. Rom 13,12 Νύκτα μὲν καὶ σκότος τὴν ἀγνοίαν καλεῖ ἢν φησι πρὸς τὸ τέλος συνελαύνειν γνωρισθέντων ἡμῖν τῶν πρακτέων, ἡμέραν δὲ καὶ φῶς τὴν τῆς εὐσεβοῦς ἀληθείας ἐπίγνωσιν. ὁ μέντοι σωτὴρ εἰπὼν· 109 ἕως ἡμέρα ἐστὶν ἐργάζεσθε τὰ ἔργα τοῦ φωτός, ἔρχεται νῦξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι, ἡμέραν μὲν προσηγόρευεν τὴν ἐν τῷδε τῷ βίῳ διαγωγὴν ὡς παρέχουσαν ἡμῖν τῶν ἔργων καιρὸν, νύκτα δὲ τὰ μέλλοντα καὶ τὰ αἰώνια, καθὼν οὐκέτι πράττειν τι δυνατόν, ἀλλ' ὡς σκότους ὄντος ἐν ἀπραξίᾳ κείσθαι ἀπολέσαντας τῶν ἔργων τὸν καιρὸν. Rom 13,14 Ἐνδύσασθε, φησί, τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἀντὶ τοῦ μιμεῖσθε αὐτὸν ἐν οἷς πράττετε καὶ δεῖξατε αὐτὸν δι' ὑμῶν ἐν οἷς πολιτεύεσθε. πῶς δ' ἂν τις μιμήσαιο τὸν Χριστόν, ἔδειξεν ἐπαγαγὼν· καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας· ὁ γὰρ περὶ τὴν σάρκα ἠσχολημένος καὶ τὰς τῆς σαρκὸς ἡδονὰς πληρῶν οὗτος πάντως τῆς ψυχῆς ἀμελεῖ.

Rom 14,4 Σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην καὶ τὰ ἐξῆς. ὁ οἰκέτης τοῦ Χριστοῦ ὃν προσελάβετο ὁ Χριστός, ἀλλότριός ἐστι τοῦ νόμου. τίς οὖν εἶ κρίνων ἀπὸ τοῦ νόμου τὸν τοῦ νόμου ἀλλότριον; Rom 14,6 Νῦν περὶ νηστείας διαλαμβάνει. φησὶ δὲ ὅτι καὶ ὁ νηστεύων καὶ τὴν ἡμέραν περὶ τὸ φρονεῖν καὶ ζητεῖν τὰ θεῖα καταναλίσκων τῷ κυρίῳ φρονεῖ, οἷον ἐπ' αὐτῷ ἔχων τὰς ἐλπίδας τοῦτο ποιεῖ. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ τὴν ἡμέραν οὐ περὶ τὸ φρονεῖν ἀναλίσκων ἀλλὰ περὶ τὴν τῶν βρωμάτων ἀπόλαυσιν, καὶ οὗτος κυρίῳ οὐ φρονεῖ, οἷον καὶ ἡ ῥαθυμία αὐτοῦ καὶ ἡ ἄνεσις ἐν θεῷ γίνεται, καὶ οὐκ ἔστιν οὐδὲ οὗτος ἀπόβλητος· οὐ γὰρ ἀφηνιῶν οὐδὲ ἀρνούμενος τὸν δεσπότην τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ θαρρῶν τῇ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπία ἐν οἷς ἂν ῥαθυμῆ καὶ ἀνίεσθαι δοκῆ. ὥστε καὶ ὁ ἐσθίων ὑπὲρ ὧν ἀπολαύει τῷ κυρίῳ εὐχαριστεῖτω, καὶ ὁ μὴ ἐσθίων ὑπὲρ τῆς ἐγκρατείας ἧς ἔχει ἐνισχύσαντα θεὸν δοξολογεῖτω δικαίως. κἂν τοίνυν ἐσθίῃ τις κατὰ θεόν, κἂν νηστεύῃ κατὰ θεόν, καλῶς ποιήσει. Rom 14,7–9 Εἰς τοῦτο γάρ, φησί, Χριστὸς καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. τί οὖν; ἄρα πρὸ τοῦ πάθους οὐκ ἦν πάντων κύριος ὁ 110 Χριστός; ἀλλ' ἦν. τί οὖν τὸ ἐκ τῆς ἐνανθρωπήσεως πλεόν; ὅτι τῇ μὲν ἀληθείᾳ καὶ τῇ φύσει δεσπότης ἦν ὁ ποιήσας τῶν ποιηθέντων, τῇ δὲ τῶν ἀσεβησάντων ἐκτροπῇ. τοὺς λατρεύσαντας τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα οὐκ αὐτὸς ἐνομίζετο δεσπόζειν, ἀλλὰ τὰ ὑπ' αὐτῶν προσκυνούμενα· ὥστε ἡ μὲν ἔνσαρκος αὐτοῦ παρουσία τούς τε ὄντας μετ' αὐτοῦ καὶ ἔσομένους μετ' αὐτὸν ὑπὸ τὴν τοῦ

θεοῦ δεσποτείαν προσήγεν, ἡ δὲ μέχρι θανάτου γενομένη αὐτοῦ ὑπακοὴ τοῖς φθάσασιν ἐν ἀγνωσίᾳ προαπελθεῖν τῆς σωτηρίας ἔδειξε τὴν οἰκονομίαν, καὶ τοῦ θανάτου προδιέλυσε τοὺς δεσμούς, καὶ τῆς ἀναστάσεως ἀπαρχὴ ἐγένετο. Rom 14,14 Οἶδα καὶ πέπεισμαι, φησίν, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' αὐτοῦ, τοῦτ' ἔστιν οὐδὲν κοινὸν καὶ ἀκάθαρτον διὰ πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν λαμβανόμενον. Rom 14,21 Καλόν, φησί, τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, ἐὰν ὁ ἀδελφός σου ἐπὶ τοῦτο σκανδαλίζεται δοκῶν εἶναί σε ἥττονα γαστρός. καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου πάλιν· ἐὰν μὴ ἐσθίων κρέα δόξης ὡς ἀπ' ἀκαθάρτων ἀπέχεσθαι, ἔσθιε ἵνα μὴ ἑτέροις εὐρεθῆς πρόσκομμα. Rom 14,22-23 Ὁ μὴ κρίνων ἑαυτόν; οὗτός ἐστιν ὁ μετὰ πίστεως ἀπτόμενος τῶν βρωμάτων ὃν καὶ μακαρίζει ὡς πιστόν, ὁ δὲ ἀνώμαλον ἔχων τὴν ψυχὴν περὶ τὴν πίστιν καὶ οὐ θαρρῶν ἑαυτῷ ἀλλὰ διακρινόμενος, οὗτος ἐὰν φάγη κατακέκριται. ὥστε ἄμεινον τῷ τοιοῦτῳ ἀπέχεσθαι, ἵνα μὴ τὸ ἑαυτοῦ πλήτη συνειδός. Rom 15,3 Βούλεται εἰπεῖν ὅτι ὁ κύριος ἡμῶν καὶ σωτὴρ οὐχ ἑαυτῷ ἀρέσκων ἐνηνθρώπησεν, ἀλλ' ἵνα τοὺς ἀσθενοῦντας ἀνθρώπους οἰκτειρήσῃ καὶ διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας εἰς βεβαίαν τῆς θεοσεβείας αὐτοὺς ἐπιστηρίξῃ γινῶσιν καὶ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν διορθώσῃται· τοιοῦτοι γὰρ μάλιστα Ἰουδαῖοι, ὥσπερ εἰς ὄνειδος θεοῦ πρὸς ἄλλους ἀποφοιτῶντες 111 θεοὺς καὶ ὥσπερ οὐ βουλόμενον ἢ οὐ δυνάμενον βοηθεῖν ὀνειδίζοντες τὸν θεόν, προσέτρεχον θεοῖς τῇ παρ' ἑτέρων μᾶλλον βοηθείᾳ πιστεύοντες. τὸν γοῦν Ἀαρῶν ἠνάγκαζον ποιῆσαι θεοὺς αὐτοῖς οἱ προπορεύσοντα αὐτῶν, ὥσπερ εἰς διαβολὴν καὶ ὄνειδος τοῦ θεοῦ. διὸ δὴ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν πατέρα εἴρηται ὁ ψαλμὸς λέγων· οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδίζοντων σε ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ. ἀπὸ γοῦν τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ οὔτε Ἰουδαῖοι ἔτι εἰδωλολάτρευσαν, καὶ τὰ ἔθνη εἰς εὐσέβειαν ἐπέστρεψεν. Rom 15,8 Διάκονος γεγένηται ὁ κύριος ἐπαγγελίας καὶ φιλανθρωπίας θεοῦ. ἐπαγγελίαν μὲν γὰρ ἐπλήρου θεοῦ γενόμενος ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ καὶ ἀκολούθως τῷ γένει τὴν περιτομὴν δεξάμενος. ἔλεον δὲ καὶ φιλανθρωπίαν ἐπεδείκνυτο διὰ τῆς τῶν ἐθνῶν κλήσεως· οὐ γὰρ διὰ τὴν αὐτῶν δικαιοσύνην ἐκλήθησαν ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ καλέσαντος φιλανθρωπίαν.

Rom 15, Οὕτω δὲ φιλοτιμούμενον, φησίν, εὐαγγελίζεσθαι οὐχ ὅπου ὠνομάσθη Χριστός, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ, οὐχ ὡς ἀπευχόμενος τῶν λοιπῶν ἀποστόλων τὴν κοινωνίαν, ἀλλ' ὡς πλεονεκτικὸν καὶ ἄδικον κρίνων τῶν ἀλλοτρίων ἔργων ὑφαρπάζειν δόξαν.

Rom 16,19 Θέλω δὲ ὑμᾶς, φησί, σοφοὺς εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν· τοῦτ' ἔστι φρονήσει μὲν κεχρηῆσθαι εἰς τὸ μὴ ὑφ' ἑτέρων ἀδικεῖσθαι, ἀκεραιότητι δὲ εἰς τὸ μὴ ἑτέροις ἐπιβουλεύειν. ταῦτα δὲ καὶ ὁ κύριος παρήγγελλεν λέγων· γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. ἀκεραιότης μὲν γὰρ καὶ ἀπλότης ἄνευ φρονήσεως μωρία ἐστίν, φρόνησις δὲ καθ' ἑαυτὴν μὴ προσούσης ἀκεραιότητος εἰς κακουργίαν ἐκπίπτει. Rom 16,25-27 Ἐπὶ τῶν παλαιῶν χρόνων πλάνης ἐμπολιτευομένης τῷ βίῳ καὶ τῆς εἰδωλολατρίας ἐπικρατούσης, οὐδὲ τοῦ παντοκράτορος θεοῦ γινῶσιν 112 εἶχον οἱ ἄνθρωποι· τοσοῦτον ἀπεῖχον εἰδέναι τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Μωσῆσός δὲ τοῦ νομοθέτου καὶ τῶν προφητῶν προχειρισθέντων διδάσκειν τὴν ἀλήθειαν, κατὰ μὲν τὸ φανερὸν Ἰουδαίους, κατὰ δὲ οἰκονομίαν καὶ τὰ ἔθνη-διὰ τοῦτο γὰρ κατὰ πρόνοιαν θεοῦ καὶ αἰχμάλωτοι πολλάκις ἐγένοντο καὶ διέτριβον παρὰ τοῖς ἔθνεσιν, ἵνα τῇ ἑαυτῶν συνουσίᾳ παιδεύωσιν αὐτούς-προχειρισθέντων οὖν προφητῶν κηρύσσειν τὸν παντοκράτορα θεόν, τὸ περὶ τοῦ μονογενοῦς ἔτι ἐν ἀπορρήτῳ ἦν, μυστηριώτερον μὲν ὑπ' αὐτῶν παραδιδόμενον, σχεδὸν δὲ ὑπὸ μόνων αὐτῶν γνωριζόμενον. ἐπειδὴ δὴποτε ἐπαιδεύθη τὰ ἔθνη διὰ τῆς τῶν Ἰουδαίων ἐπιμιξίας τὸν ἐπὶ πάντων γνωρίζειν θεόν,

τηνικαῦτα καὶ ὁ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν σαρκὶ ἐπιδημήσας τῷ κόσμῳ, τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς ἀποστέλλει κήρυκας αὐτοῦ τῆς γνώσεως. διαλανθανούσης μὲν ἐν χρόνοις, κηρυχθησομένης δὲ ἐν ἐσχάτοις καιροῖς, οἱ καὶ πανταχόσε φοιτῶντες κατήγγελλον τὸν Χριστὸν θεὸν ἐκ θεοῦ ἀνάρχως καὶ ἀχρόνως γεγεννημένον, μαρτυροῦντες ἅμα καὶ τῷ ἁγίῳ καὶ φωτιστικῷ πνεύματι, ὅτι τὴν ὁμοούσιον τριάδα συμπληροῖ ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ εἰς ἀνθρώπους χορηγούμενον. τῆς οἰκονομίας οὖν αὐτοῦ τὴν σοφίαν καταπλαγεῖς τὴν ὀφειλομένην ἀναπέμπει δόξαν τῷ θεῷ.